

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2019

Petr Švejda

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Vývoj mládežnických organizací v Československu a na Kutnohorsku
1948–1989

Petr Švejda

Bakalářská práce

2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petr Švejda**
Osobní číslo: **H14288**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Název tématu: **Vývoj mládežnických organizací v Československu a na
Kutnohorsku 1948 - 1989**
Zadávací katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce je založena na kombinaci výzkumu archivních materiálů, vztahujících se k působení a činnosti mládežnických organizací v socialistickém Československu.
Dále zde budou orálně historické sondy do vzpomínek narátorů.
Cílem práce je snaha o stanovení forem v rámci procesu volnočasové socializace dětí a mládeže.
Práce zkoumá, jakým způsobem jednotlivé mládežnické organizace od roku 1948 do roku 1989 pracovali, jakou měly strukturu a jakými změnami za dané období procházely.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

AUTORSKÝ KOLEKTIV. Kapitoly z dějin Pionýrské organizace v Československu. Praha: Mladá fronta, 1979. Kapitola IV. Pionýrská organizace 1955-1962.

KNAPÍK, Jiří a Martin FRANC. Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967. Vyd. 1. Praha: Academia, 2011. Šťastné zítřky (Academia). ISBN 978-80-200-2019-2.

SVATOŠ, Zdeněk et al. Pionýrská encyklopedie, vydala Ústřední rada PO SSM v nakl. Mladá fronta, Praha 1978.

KOLEKTIV AUTORŮ. Kniha vedoucího Pionýrů. Praha” Mladá fronta, 1952.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Vladan Hanulík, Ph.D.

Ústav historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2016**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2017**



prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan



L.S.



Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2016

Prohlašuji: Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Nesouhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích

Petr Švejda

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce Mgr. Vladanu Hanulíkovi, Ph.D. za užitečnou metodickou pomoc a cenné rady a připomínky, které mi při jejím zpracování poskytl.

Anotace

Práce je založena na kombinaci výzkumu archivních materiálů, vztahujících se k působení a činnosti mládežnických organizací v socialistickém Československu. Dále zde budou orálně historické sondy do vzpomínek narátorů. Cílem práce je snaha o stanovení forem a strategií disciplinace v rámci procesu volnočasové socializace dětí a mládeže. Práce zkoumá, jakým způsobem jednotlivé mládežnické organizace od roku 1948 do roku 1989 pracovaly, jakou měly strukturu a jakými změnami za dané období procházely.

Klíčová slova: Mládežnické organizace, ČSR, ideologie, pionýr

Annotation

The work is based on a combination of research on archive materials related to the activities of youth organizations in socialist Czechoslovakia. Furthermore, there will be oral historical probes to narrators' memories. The aim of the thesis is to determine the forms and strategies of disciplining within the process of free-time socialization of children and youth. The thesis examines how individual youth organizations have worked since 1948 to 1989, which structure they had and also how they changed in each period of Czechoslovakia's.

Key words: Youth organisations, Czechoslovakia, ideology, pioneer organisation

Obsah

ÚVOD	8
1 Mládežnické organizace v Československu 1948–1989	10
1.1 Poválečná situace	10
1.2 Mládežnické organizace	11
1.3 Československý svaz mládeže	12
1.3.1 Mládežnické organizace jako zdroj propagace	13
1.4 Pionýrská organizace ČSM (SSM).....	15
1.4.1 Jiskry	16
1.4.2 Pionýři.....	17
1.4.3 Pionýrské propagační prostředky	18
1.4.4 Pionýrské tábory	20
1.5 Socialistický svaz mládeže.....	22
2 Mládežnické organizace na Kutnohorsku 1948–1989.....	26
2.1 Poválečná situace v Kutné Hoře.....	26
2.2 50. léta	27
2.3 60. léta	30
2.4 Rok 1968 a konec ČSM.....	31
2.5 Normalizace a konec 60. let	33
2.6 70. léta	34
2.7 80. léta	40
2.8 Rok 1989 a konec SSM	43
3 ZÁVĚR.....	45
Seznam použité literatury a pramenů	48

Seznam použitých zkratk

ČKD – Českomoravská-Kolben-Daněk

ČSM – Československý svaz mládeže

ČSR – Československá republika

ČSSR – Československá socialistická republika

DPM – Domy pionýrů a mládeže

KSČ – Komunistická strana Československa

MěstNV – Městský národní výbor

OV – Okresní výbor

PO – Pionýrská organizace

POV – Předsednictvo Okresního výboru

RA – Rudá armáda

ROH – Revoluční odborové hnutí

SKM – Svaz klubů mládeže

SOkA – Státní okresní archiv

SPŠ – Střední průmyslová škola

SSM – Socialistický svaz mládeže

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

ÚV – Ústřední výbor

VŠ – Vysoká škola

ÚVOD

Společnost má pro člověka velký význam. Člověk není izolovanou bytostí, je v kontaktu s jinými lidmi a skupinami lidí. Děti či mladiství potřebují být ve skupině vrstevníků, komunikovat s nimi, společně překonávat určité překážky a sdílet stejné prvky. Tyto všechny prvky vedou k pozitivnímu rozvoji dítěte. Pokud je těchto prvků nedostatek nebo nejsou žádné, má to negativní vliv na chování v dospělosti. A právě mládežnické organizace nabízejí takovéto prostředí.

Mládež byla vždy důležitým článkem ve společnosti. V minulosti však byla často „zmanipulována“ a v polovině padesátých let minulého století se stala součástí politické výchovy Komunistické strany Československa, která z ní chtěla vychovat ideologicky přesvědčené dospělé.

S mladými lidmi se musí pracovat a podílet se na jejich rozvoji, jelikož i v pedagogickém slovníku je uvedeno, že mládež je „sociální skupina tvořená lidmi ve věku přibližně od 15 do 25 let, kteří již ve společnosti neplní role dětí, avšak společnost jim ještě nepřiznává role dospělých. Má charakteristický způsob chování a myšlení“¹.

Práce je rozdělena na dvě kapitoly. První kapitola je souhrnem mládežnických organizací na našem území od roku 1948 do roku 1989. Je zde popsán vznik jednotlivých organizací, jejich struktura, vývoj v daných etapách ČSR a stanovy, kterými se musely řídit. Druhá kapitola je pak souhrnem mládežnických organizací na Kutnohorsku od roku 1948 do roku 1989. Zkoumá, jakým si organizace procházely vývojem a jak se na daném regionu lišily od předem daných stanov, které měly plnit.

Cílem práce je snaha o stanovení forem v rámci procesu volnočasové socializace dětí a mládeže. Práce zkoumá, jakým způsobem jednotlivé mládežnické organizace od roku 1948 do roku 1989 pracovaly, jakou měly strukturu a jakými změnami za dané období procházely.

Dnes, po bezmála třiceti letech od pádu komunistického režimu, už se na mládež nepohlíží jen jako na nástroj propagace a výchovy. Mládež je i nadále

¹ PRŮCHA, Jan, MAREŠ, Jiří a WALTEROVÁ, Eliška. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 1995, s. 120.

významným a nenahraditelným prvkem ve společnosti a je potřeba pro mladistvé vytvořit specifické podmínky pro rozvoj, přičemž rozhodující roli v této aktivitě má politické uspořádání a zřízení.

Aby byla možná specifikace města Kutné Hory, je potřeba rekonstruovat, ale také zjistit, v čem město vykazovalo rozdíly od zbytku měst v ČSR. Proto bude tato bakalářská práce hledat odpovědi na základní otázky, pomocí kterých se pokusí město více specifikovat:

1. Lišily se mládežnické organizace na Kutnohorsku od předem daných stanov organizací, které měl ČSM (SSM) plnit?
2. Objevovaly se uvnitř Československého svazu mládeže, popř. Socialistického svazu mládeže nějaké konflikty? Pokud ano, jaké to byly a jak se řešily?
3. Jaké byly disciplinační strategie mládežnických organizací na Kutnohorsku? Jaké byly jejich propagandistické akce a co bylo jejich hlavním úkolem?
4. Zaznamenalo město nějaké změny po roce 1968? Proběhly zde nějaké razantní změny v období normalizace a jak se Kutná Hora stavěla proti okupaci?

Důležitou literaturou pro první kapitolu byly příručky a encyklopedie, které ústřední výbor vydával v padesátých letech minulého století a které sloužily jako stanovy tehdejších organizací. Knihy pomohly sestavit základní informace a strukturu mládežnických organizací.

Nejdůležitějšími primárními prameny pro druhou kapitolu byly fondy okresního archivu v Kutné Hoře, konkrétně zápisy ze schůzí POV a zprávy od roku 1949 do roku 1968, historie Pionýrské organizace očima pamětníků z roku 1984 a regionální tisk Svoboda, který vycházel na Kutnohorsku od sedmdesátých let. Neméně důležité byly i osobní rozhovory s kutnohorskými narátory, přičemž jejich výpovědi pomohly přiblížit tehdejší dobu a umožnit komparaci mládežnických organizací v ČSR a na Kutnohorsku. Práce analyzuje a kriticky komparuje primární prameny. Všechny výše uvedené zdroje napomohly pro napsání této bakalářské práce.

1 Mládežnické organizace v Československu 1948–1989

1.1 Poválečná situace

Poválečná situace v Československé republice byla katastrofická. Poválečné Československo bylo sice obnoveno (Sudety byly opět součástí ČSR), avšak bez Podkarpatské Rusi. Ta byla připojena k Sovětskému svazu. Po divokém odsunu Němců se na konci května konaly poslední svobodné demokratické volby na dobu více než čtyřiceti let. Důvodů, proč v ČSR vyhrály volby komunisté bylo několik. Jedním z důvodů byl ten, že parlamentní volby byly až v roce 1946 (v Anglii byly například bezprostředně po válce). Do října 1945 se vládlo s pomocí prezidentských dekretů. Další z důvodů byl ten, že Praha byla osvobozena Rudou armádou, a tudíž se po válce většina obyvatel orientuje více na východ než-li na západ. Nešlo však jenom o osvobození RA, důvod, proč se lidé přestali orientovat na západ byl Mnichovský komplex, kdy si většina obyvatel pamatovala Mnichovskou zradu západních mocností z roku 1938. O tom nasvědčuje i fakt, že v roce 1946 měli komunisté více jak milion členů. Jejím předsedou byl Klement Gottwald.

Volby dopadly podle očekávání komunistů – ti získali většinu hlasů a rozhodli se učinit další krok – získat si ohlasy národa. KSČ začala s masivní propagandou východu, a to hlavně plakáty a výroky hlavních ruských představitelů KSČ. Vládu sestavil nový premiér K. Gottwald.

Další ranou pro československou poválečnou ekonomiku bylo odmítnutí Marshallova plánu. Plán amerického ministra zahraničí Marshalla obsahoval finanční pomoc od Spojených států na obnovu evropských států. Plán byl poválečné Evropě představen 5. června 1947 a Československo o tento plán projevilo velký zájem. Československá vláda tedy 7. července přijímá pozvání na pařížskou konferenci. O dva dny později ovšem odjíždí vládní delegace do Moskvy. Té se nelíbí přijetí pomoci od Spojených států amerických a naléhají na Gottwalda, aby plán odmítl. Československá vláda se tedy schází 10. července o projednání o účasti na konferenci. Prezident Beneš nebyl schopen zasáhnout². Po dlouhém vyjednávání se nakonec vláda rozhodla pro nepřijetí pozvání do Paříže a Marshallův plán tím odmítla.

² V noci na 10. července utrpěl záchvat mrtvice a byl v bezvědomí.

Po „Vítězném únoru“ 1948 se tedy k moci dostává Komunistická strana Československé republiky a stává se tak jedinou stranou v ČSR. Nastává velmi silná cenzura. Všechny organizace, které „nepomáhají při tvorbě socialismu“ jsou zakazovány a následně zestátněny. Majetek těchto organizací, který byl mimochodem enormní, byl zestátněn a padl celý do rukou státu. Je založena nová mládežnická organizace - Československý svaz mládeže, který se stává jednotnou organizací až do svého zániku, do roku 1968. Založena je i Pionýrská organizace, která vzniká pod hlavičkou ČSM a jejím hlavním úkolem je usnadňovat KSČ působení na děti. Po pražském jaru byl ČSM nahrazen Socialistickým svazem mládeže, který vzniká v roce 1970 a který přetrval do sametové revoluce, do roku 1989.

1.2 Mládežnické organizace

Mládežnické organizace jsou organizace, které sdružují fyzické osoby, jejichž věkové rozpětí určí stanovy dané organizace. Nejčastěji se jedná o rozmezí 15 – 35 let. Jak už napovídá název, jsou to hlavně mladí lidé, kteří se snaží sdružovat do skupin, které jim jsou blízké a stykat se s lidmi, kteří mají stejné nebo podobné koníčky a zájmy. Z hlediska politického, hrály tyto organizace klíčovou roli a pro politické strany byly takřka nepostradatelné³. Hovoří-li se o těchto sdruženích, jejich hlavním cílem je aktivní účast na politickém dění, mohou se však podílet také na jiných aktivitách, jako jsou např. vzdělávací aktivity, práce s mládeží a dětmi apod.

Za druhé světové války byly v Protektorátu veškeré mládežnické organizace zakázány. Od roku 1938 do konce války na našem území fungoval Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě. Kuratorium byla mládežnické organizace, která sdružovala mládež od desíti do osmnácti let a která sloužila jako mimoškolní výchova v duchu nacistické ideologie. Na Slovensku působila Hlinkova mládež, která de facto vycházela ze zrušeného skauta a Orla. Organizace vzniká v prosinci 1938 a jejím hlavním úkolem byla národní, kulturní a tělesná příprava pro chlapce.

Po válce jsou tyto dvě organizace rozpuštěny a začínají se obnovovat ty, které byly za války zakázány. Již v roce 1945 se začínají obnovovat organizace jako Junák,

³ ŠIMÍČEK, Vojtěch, ed. Mládežnické organizace politických stran v České republice. Brno: Masarykova univerzita, 1999. s. 9.

Orel nebo YMCA. Poválečné nadšení však netrvá dlouho. Již v roce 1946, po výhře KSČ v prvních poválečných volbách do parlamentu, se měly všechny organizace podle dohody politických stran budovat na dobrovolnosti a politické nezávislosti⁴. Komunisté se snažili o centralizaci všech organizací. Po „Vítězném únoru“ jsou tedy všechny organizace, které nejsou v souladu s režimem, zakázány a vzniká nová jednotná mládežnická organizace - ČSM.

1.3 Československý svaz mládeže

Československý svaz mládeže (ČSM) byla jednotná mládežnická organizace v Československu, řízená Komunistickou stranou Československa. Vznikla v roce 1949 sloučením mládežnických organizací. Ty byly založeny po roce 1945 na území Československa.

Předchůdcem Československého svazu mládeže byly jednotné národní organizace na osvobozeném území ČSR. Jednalo se o Svaz mládeže Karpat, Zvaz slovenskej mládeže, Svaz české mládeže a Svaz polské mládeže. Ve dnech 23. – 24. 4. 1949 proběhla v Praze konference, na které se čtyři národní organizace (Svaz mládeže Karpat, Zvaz slovenskej mládeže, Svaz české mládeže a Svaz polské mládeže) sloučily v jednu, a to v Československý svaz mládeže. Současně byla jmenována jednotná mládežnická organizace – Pionýrská organizace ČSM. Svaz podléhal přímému řízení Komunistické strany Československa⁵.

Nejvyšším orgánem krajské organizace byla krajská konference a krajský výbor ČSM. Ve městech a velkých obcích mohl existovat i místní výbor ČSM. Na Slovensku navíc existoval Slovenský ústřední výbor ČSM, který každé dva roky svolával slovenský sjezd ČSM. Základní organizace musela mít nejméně 5 členů. Nejvyšším orgánem základní organizace byla členská schůze konaná nejméně jednou měsíčně. Činnost základní organizace řídil výbor, který volil ze svého středu předsedu. Ten pak dané činnosti nejméně rok předsedal.

Hlavním cílem organizace bylo působit na mládež a prosazovat politiku komunistické strany ve školním a mimoškolním prostředí. Výchovný systém

⁴ ŘEHŮŘEK, Miloš: Spoločenské organizácie v socialistickom politickom systéme. Bratislava, Veda 1982, s. 188.

⁵ KOLEKTIV AUTORŮ: Pionýrská encyklopedie, vydala Ústřední rada PO SSM v nakl. Mladá fronta, Praha 1978, s. 27.

vycházel z Junáku a byl upraven podle potřeb organizace. Hlavním tiskovým orgánem ČSM se stala Mladá fronta. Ta byla v období komunismu druhou nejčtenější tiskovinou (po Rudém právu). ČSM se stal rovněž organizací, která spolu s ROH pořádaly letní pionýrské tábory. Dále organizovala různé sportovní akce nebo například Mezinárodní lehkooatletický čtyřboj přátelství.

1.3.1 Mládežnické organizace jako zdroj propagace

Mládežnické organizace v minulosti fungovaly jako propagandistické nástroje. Po roce 1948 bylo zorganizováno Československým svazem mládeže několik propagačních masových akcí, které se snažili komunističtí politici využívat jako „budovatelské nadšení“ mladých lidí.

1.3.1.1 Mládež vede Brno

Mládež vede Brno byla propagační masová akce, do níž byly zapojeny tisíce mladých lidí a jež přesáhla svůj regionální rozměr. O konání této akce předsednictvo KSCJ koncem ledna 1949 a od března 1949 ji připravoval Československý svaz mládeže⁶. Akce spočívala v tom, že svazáci dostali možnost ujmout se nějakého českého města. Několika studentům byly dokonce svěřeny funkce v armádě. Celkem se této akce zúčastnilo více jak 20 tisíc lidí⁷. I přestože se akce zúčastnil tak velký počet mladých lidí, strana měla celou akci plně pod kontrolou. Součástí akce bylo i otevření vůbec prvního domu pionýrů v Československu. Otevření se zúčastnil sám předseda vlády Antonín Zápotocký. Ten se poté na Devátém sjezdu Komunistické strany ČSR o akci vyjádřil jako o veskrze úspěšné. Na tuto akci navázaly ještě v roce 1950 další propagandistické akce.

1.3.1.2 Mládež vede Arbesovo gymnázium

Mládež vede Arbesovo Gymnázium byla akce zorganizovaná školní skupinou Československého svazu mládeže pražského Arbesova gymnázia v květnu 1949 po vzoru akce mládež vede Brno. Vyučování se na tři dny zrušilo a žáci se stali vyučujícími. 28. května byla akce zhodnocena na společné konferenci učitelského

⁶ KNAPÍK, Jiří a Martin FRANC. Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948–1967. Praha: Academia, 2011. s. 564.

⁷ KNAPÍK, Jiří a Martin FRANC. Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948–1967. Praha: Academia, 2011. s. 564 – 565.

sboru⁸. I přes svoji kritiku byla akce úspěšná, a to zejména díky spolupráci pokrokových učitelů a žáků.

Podle zákona schváleného v roce 1958, se členem Československého svazu mládeže mohl stát každý občan, kterému bylo alespoň 15 let a zároveň mu nebylo více jak 26. Ten, kdo se chtěl stát členem, musel uznávat stanovy ČSM, souhlasit s programem a organizačním řádem ČSM a platit členské příspěvky. O přijetí rozhodovala příslušná základní organizace.

ČSM se snažil vychovávat děti a mládež, o čemž svědčí i fakt, že svaz nespolupracoval pouze se školami, ale snažil se spolupracovat i s výrobními závody. V padesátých letech to byly především stavby mládeže. Byla to například stavba Nové Hutě Klementa Gottwalda v Kunčicích u Ostravy nebo Přehrada mládeže na řece Váh. Dále byly organizovány brigády především do pohraničí, a to na Šumavu.

Nejvyšším orgánem ČSM byl sjezd svolávaný jednou za čtyři roky. První sjezd proběhl ve dnech 7. 6. – 10. 6. 1950 v Praze, kterého se zúčastnilo 1 822 delegátů⁹. Sjezdu se účastnil i tehdejší prezident ČSR Klement Gottwald, který zde ocenil záslužnou a oddanou činnost Svazu Mládeže.

V šedesátých letech 20. století začal ČSM budovat nové Domy pionýrů a mládeže (DPM). Ty byly středisky mimoškolních aktivit a svou činností měly přispět k hodnotnému využívání volného času mládeže a budovat v dětech marxistickou ideologii. Domy pionýrů a mládeže byly určeny pro děti a mládež do 19 let. Domy měly rozvíjet zájmovou činnost v oblasti přírodních věd, technické a umělecké činnosti. DPM se také snažily o pořádání různých besed, seminářů, společenských a kulturních akcí apod.

ČSM měl být masovou organizací sdružující všechny sociální skupiny, realita však byl jiná. Ve skutečnosti v polovině šedesátých let většinu členů tvořila studující mládež. Následně se začala v ČSM objevovat kritika, která vyústila v přímou kritiku vedení strany a začaly se také objevovat první náznaky demokracie.

⁸ KNAPÍK, Jiří a Martin FRANC. Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948–1967. Praha: Academia, 2011. s. 564.

⁹ KOLEKTIV AUTORŮ: Pionýrská encyklopedie, vydala Ústřední rada PO SSM v nakl. Mladá fronta, Praha 1978, s. 32.

5. 6. – 9. 6. 1967 se v Praze konal již pátý sraz. Kritika strany již byla znát, a proto se na srazu řešily právě tyto otázky. Byly přijaty nové stanovy a organizační hlediska. Základními organizacemi se mohly stát kluby ČSM a začaly dokonce vznikat nové neformální skupiny, které do té doby prakticky neexistovaly.

V roce 1968 kritika rostla ještě více, což vyústilo v lednové zasedání ÚV KSČ. Po zasedání vzniklo 18 samostatných dětských a mládežnických organizací (do té doby většina zakázána – například Junák nebo Sokol). Vznik těchto samostatných organizací znamenal de facto rozpad ČSM. Stanovy těchto organizací již nebyly marxistické, ale byly nahrazeny Deklarací lidských práv OSN. Všechno nasvědčovalo tomu, že situace se obrací k lepšímu.

Ovšem po invazi Varšavských vojsk z 20. – 21. 8. 1968 se situace začala značně vyostřovat a komplikovat. Na popud střeďočeského krajského výboru se na začátku roku konala konference v Příbrami. Zde se zvolil výbor ČSM jako koordinační. Na dalším setkání ÚV KSČ, která se konalo v dubnu a květnu se rozhodlo opět o obnově jednotné masové organizace mládeže, což de facto znamenalo, že ČSM bude jedinou organizací ve státě. Začaly vznikat nové okresní a krajské organizace. V roce 1970 proběhly celkem tři velké republikové konference (jedna na Slovensku a dvě v České republice). Zde přes 900 delegátů hlasovalo o vytvoření zcela nové organizace, avšak pod změněným názvem Socialistický svaz mládeže (SSM) a přijal nové dokumenty, jako například nové Stanovy nebo nové organizační zásady Pionýrské organizace¹⁰.

1.4 Pionýrská organizace ČSM (SSM)

Jednotnou organizací pro děti a mládež v Československu v letech 1950 – 1968 byla Pionýrská organizace ČSM. Od roku 1970 do roku 1989 to byla Pionýrská organizace SSM. Organizace byla podřízena Komunistické straně Československa a sloužila jako výchova mládeže v duchu komunismu a později vstoupení do Komunistické strany.

Po konci druhé světové války v květnu 1945 se organizace, které byly za protektorátu Čechy a Morava zakázány nebo měly svou činnost pozastavenou, se začaly opět rozvíjet. Mnoho lidí se do spolků a organizací začalo hlásit. V roce 1948,

¹⁰ POKORNÝ, Vítězslav. Kronika 35 let budování jednotné dětské a mládežnické organizace v Československu. Vyd. 1. Praha, 1984, s. 40.

kdy se k moci dostává Komunistická strana, jsou spolky a organizace opět zakazovány.

Po výhře Komunistické strany ve volbách byl Junák v „posledním tažení“. Pro stranu byl z pochopitelných důvodů neupotřebitelný (postupně v organizaci bylo čím dál méně lidí, až nakonec zanikla), a proto bylo potřeba založit organizaci novou.

1.4.1 Jiskry

Jiskry byly Československá masová dětská organizace, do které byly zařazeny děti po vstupu na základní školu (6–9 let). Hlavním úkolem jisker bylo děti připravit na vstup do Pionýra. K tomu docházelo ve třetí třídě základní školy.

V červnu 1958 se konal XI. Sjezd Komunistické strany Československa, následně se téhož roku konal i III. sjezd ČSM. Ten právě rozhodl o vzniku oddílů jisker od šesti do devíti let. Mezi lety 1961–1963 to bylo bezmála 500 000 dětí¹¹. Dítě se stalo jiskrou složením slibu jiskry.

Zákony jisker byl soubor 5 pravidel, který každý člen musel dodržet. Děti musely mluvit pravdu, musely být zvědavé, rádi cvičit a zpívat, dále musely být pracovité, pomáhat svým rodičům a v neposlední řadě se chtít stát pionýrem.

Jiskry měly svůj znak i odznak. Kroje pro chlapce se skládaly z dlouhých šedomodrých kalhot a ze světlemodré bundy, která na sobě měla znak jisker¹². Dívky nosily modré dlouhé šaty. Dívky i chlapci nosili bílé ponožky nebo podkolenky.

S rozpadem Československého svazu mládeže v roce 1968 postupně zanikají i struktury jisker. Po pražském jaru byla ustanovena nová organizace – Socialistický svaz mládeže (SSM), která prakticky nahradila ČSM. Jiskry byla opět obnoveny a jejich činnost fungovala až do roku 1989.

¹¹ AUTORSKÝ KOLEKTIV. Kapitoly z dějin Pionýrské organizace v Československu. Praha: Mladá fronta, 1979. Kapitola IV. Pionýrská organizace 1955–1962, s. 52.

¹² AUTORSKÝ KOLEKTIV. Kapitoly z dějin Pionýrské organizace v Československu. Praha: Mladá fronta, 1979. Kapitola IV. Pionýrská organizace 1955–1962, s. 154.

1.4.2 Pionýři

První pionýrské oddíly vznikaly v říjnu a listopadu 1948 v Praze, v Karlovarském a Ústeckém kraji. Zkušenosti těchto prvních oddílů byly sledovány a sbírány. Vznik Pionýrské organizace byl spojen proti skautské organizaci Junák.

Úkoly, které na začátku ČSM měla plnit, nebyly malé. Prvním úkolem bylo soustředit zkušenosti a připravovat podmínky pro zakládání a vznik Pionýrských organizací ve větším měřítku. Pro nově vzniklou mládežnickou organizaci musely zajistit dostatek vedoucích, informovat o Pionýrské organizaci školské pracovníky i veřejnost a získávat jejich pomoc.

Blížilo se zasedání IX. sjezdu KSČ, což byla významná událost pro náš stát. I proto se všichni krom dělníků, zemědělců, ale i mládežnických organizací museli na tuto akci připravovat. Pionýři přispívali hlavně sbíráním surovin, vysazováním stromků, pěstováním důležitých plodin nebo chráněním školního a veřejného majetku. Toto období také dalo vznik prvnímu Domu pionýrů v Brně v roce 1949 jako dárek sjezdu KSČ¹³.

Na základě směrnic IX. sjezdu KSČ se Ústřední výbor Československého svazu mládeže rozhodl pro vybudování stotisícové pionýrské organizace. 21. – 22. ledna svolalo předsednictvo ÚV ČSM první celostátní konferenci pionýrských pracovníků. Konference se zúčastnilo přes 350 vedoucích skupin a pracovníků¹⁴. Řešily se zde především výchovné úkoly a nutnost navazování Pionýrské organizace na potřeby školy.

Pionýrem se mohl stát každý žák nebo žákyně 4. a 5. třídy národní školy a 1. – 4. třídy střední školy. Děti byly do pionýrské organizace přijímány od 4. třídy proto, že se již mohly účastnit základním způsobem na řízení práce. Po skončení povinné školní docházky děti přestávaly být pionýry a předpokládalo se, že po skončení střední školy se stanou členy ČSM¹⁵.

Pionýrská organizace ČSM již od počátku více akcentovala organizaci trávení volného času. Pionýr měl podle příručky stejný cíl jako škola, měl ho ale dosahovat

¹³ AUTORSKÝ KOLEKTIV. Kapitoly z dějin Pionýrské organizace v Československu. Praha: Mladá fronta, 1979. Kapitola IV. Pionýrská organizace 1955–1962., s.160.

¹⁴ Kniha vedoucích pionýrů, vydaných pro ÚV ČSM v Mladé frontě 1952, s. 32.

¹⁵ AUTORSKÝ KOLEKTIV. Kapitoly z dějin Pionýrské organizace v Československu. Praha: Mladá fronta, 1979. Kapitola IV. Pionýrská organizace 1955–1962., s. 165.

atraktivnějšími metodami než-li ve škole. To byly krom besed a literárních večerů i výlety, exkurze, putování, slavnosti, karnevaly a různé přehlídky. Pochopitelně byl pionýr veden ke „společensky užitečné práci“. V padesátých letech vzniká „hnutí mladých mičurinců“, které byly spojeny hlavně se zemědělstvím¹⁶.

Škola a PO byly významnými činiteli ve výchovné socialistické soustavě. Organizace měly stejný cíl, a to vychovat občana socialistické společnosti. To, že organizace měly totožný záměr, je spojovalo, ovšem nemělo to vést ke ztotožnění. Neznamenalo to však přebírání a napodobování úkolů. Často se stávalo, že pionýrství vedoucí se snažili pomáhat školám, tak, že s pionýry mluvili o škole. To jim však jenom ztěžovaly, jelikož děti se v pionýru chtěli zaměřit na práci v kolektivu se svými vrstevníky.

ČSM se snažil o ideově výchovnou činnost. Ta spočívala především prostřednictvím exkurzí do průmyslových závodů, kde se pionýři seznamovali s úspěchy pětiletok nebo prostřednictvím besed, které se na konci každé exkurze konaly s nějakým významným funkcionářem. Svou roli zde sehrály i promítané filmy, které byly zaměřeny na budovatelskou tematiku.

Teprve až v druhé polovině 50. let se Pionýrská organizace zaměřuje více na technické činnosti. V oblasti uměleckých aktivit dětí přebíraly úlohu Pionýra nově vznikající lidové školy umění. Velký důraz se v Pionýru kladl také na tělesnou výchovu a turistiku. To také zapříčinilo vznik nových oddílů pionýrů a členů ČSM v pohraničí (zejména se západními státy)¹⁷.

1.4.3 Pionýrské propagační prostředky

Propaganda organizace byla velmi výrazná. Vznikaly nové časopisy, rozhlasové pořady nebo se pořádaly pravidelné letní pionýrské tábory, na které jezdili vesměs všichni mladí lidé.

¹⁶ AUTORSKÝ KOLEKTIV. Kapitoly z dějin Pionýrské organizace v Československu. Praha: Mladá fronta, 1979. Kapitola IV. Pionýrská organizace 1955–1962., s. 167-168.

¹⁷ Oddíly vznikaly v rámci Hnutí mladých strážců hranic a Klubu přátel – v roce 1967 existovalo asi 100 000 těchto oddílů.

1.4.3.1 Pionýr 1

Pionýr 1 byl časopis s podtitulem „zábavný a naučně-populární měsíčník ústředního výboru ČSM pro mládež od 10 do 15 let¹⁸. První číslo vyšlo v roce 1953. První ročníky byly velmi ovlivněny ideologií komunistů, v časopisech byly často zmiňováni komunističtí vůdci (V. Lenin, K. Gottwald a také soudruh Stalin). Rovněž zde vycházely různé povídky a návody, jak pracovat v kolektivu.

1.4.3.2 Pionýrská Jitřenka

Pionýrská jitřenka byl nový rozhlasový pořad, který od roku 1953 iniciovala Pionýrská redakce Československého rozhlasu. Zaměřoval se především na publicistiku pro mládež, také zde byly zastoupeny i zábavné vsuvky. V jitřence vystupoval v šedesátých letech i Zdeněk Svěrák nebo skladatel Jaroslav Uhlíř.

1.4.3.3 Ohníček

Měsíčník s podtitulem Časopis československých dětí byl vydáván Ústředním výborem Československého svazu mládeže od roku 1950. Byl určen především pro děti od devíti do dvanácti let a vycházel pravidelně. Později dokonce vycházel jednou za čtrnáct dní. Ohníček byl do velké míry poznamenán komunistickou propagandou a sloužil jako jedna podpora nové Pionýrské organizaci ČSM¹⁹. V časopise se nejčastěji objevovaly články o práci jisker a pionýrů, dětství komunistických vůdců (V. I. Lenin nebo J. V. Stalin), propagandistické akce (Jiráskova akce²⁰). Časopis byl překládán z východu a mezi nejčastější překlady patřily povídky sovětských autorů o životě pionýrů v Sovětském svazu. Součástí měsíčníku byla také rubrika *Školský rozhlas* nebo rubrika *Kdo to ví, odpoví*²¹. V šedesátých letech dochází k uvolnění atmosféry a také je to znát na Ohníčku. Ten už tolik nespolupracuje s PO ČSM. Začínají se objevovat kreslené seriály např. Sekorův Ferda Mravenec. Časopis se i nadále snažil bavit mladé lidi, což se snažil dělat například tím, že pravidelně vydával rubriky z ciziny, povídky z dobrodružných výprav nebo sci-fi příběhy. V rubrice se také objevovaly fotografie známých zpěváků s jejich texty.

¹⁸ KNAPÍK, Jiří a Martin FRANC. Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948–1967. Praha: Academia, 2011., s. 480–481.

¹⁹ KNAPÍK, Jiří a Martin FRANC. Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948–1967. Praha: Academia, 2011., s. 481.

²⁰ Výzva dětem, aby se staly pomocníky.

²¹ KNAPÍK, Jiří a Martin FRANC. Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948–1967. Praha: Academia, 2011., s. 629–630.

1.4.4 Pionýrské tábory

Pionýrské tábory se stávaly zejména od druhé poloviny padesátých let součástí trávení volného času dětí a mládeže během letních prázdnin. Poúnorové pionýrské tábory pro děti (od 7 do 14 let) měly svůj vzor v sovětských dětských táborech, současně se však musely vyrovnávat s tradicí skautských táborů. Pionýrské tábory se snažily tyto prvky přejímat, ovšem také se snažily o vytvoření vlastních. K pionýrským táborům se přistupovalo nejen jako k poznávání přírody a osvojování si dovedností v divočině, ale šlo také o pokračování školního vzdělávání jiným způsobem.

V posledních měsících školního roku se členové pionýrské skupiny připravovali na letní činnost. V létě byli pionýři posíláni na pionýrské tábory. V roce 1951 bylo na tábor posláno více než 230 000 chlapců a děvčat²². Byly zřizovány různé typy táborů, tábory pro děti předškolního věku, tábory pro děti z národních škol nebo tábory pro chlapce a děvčata ze středních škol. Vedle těchto typů táborů byly budovány i tábory pro slovenské děti, které pomáhaly pro udržení přátelství mezi dětmi obou národů. V roce 1951 začaly postupně vznikat i putovní tábory. Ty spočívaly hlavně v poznání historie dělnické třídy a současného průmyslu. Tento typ táborů se poprvé konal v Ústeckém a Královehradeckém kraji.

Dnes, už se méně ví, že existovaly i mezinárodní pionýrské tábory. To v praxi znamenalo, že účastníci pionýrského tábora mohli být i zahraniční děti. Mezinárodní tábory se samozřejmě konaly jenom se státy, které byly s ČSR ideologicky spřízněné. ČSR navštěvovali pionýři z Bulharska, Německa, Rumunska nebo Maďarska²³. Pro uvědomělé pionýry byl vrcholem tábor v SSSR. Místem, kam se jezdilo nejvíce, se nazývalo Artěk na Krymu. Zde se tábory konaly od roku 1925 a zúčastnily se jich milióny dětí, ať dobrovolně či nedobrovolně²⁴.

²² Kniha vedoucího pionýrů, vydaných pro ÚV ČSM v Mladé frontě 1952, s. 35.

²³ KOLEKTIV AUTORŮ: Pionýrská encyklopedie, vydala Ústřední rada PO SSM v nakl. Mladá fronta, Praha 1978, s. 30.

²⁴ AUTORSKÝ KOLEKTIV. Kapitoly z dějin pionýrské organizace v Československu. Praha: Mladá fronta, 1979. Kapitola IV. Pionýrská organizace 1955–1962, s. 154.

Podle knihy vedoucího pionýrů, který ústřední výbor vydal v roce 1952, byl každý člen organizace povinen splňovat následující pravidla:

- Pionýr miluje svou lidově demokratickou vlast. Je hrdý na svůj národ, který pod vedením presidenta Klementa Gottwalda buduje socialismus. Miluje svou lidově demokratickou republiku a její armádu, záruku bezpečnosti našeho státu.

- Pionýr přeje svobodu a mír všem národům. Miluje našeho osvoboditele Sovětský svaz, zemi svobody, míru a socialismu.

- Pionýr se dobře učí. Plní vzorně svoje školní povinnosti, má rád knihy, stále se vzdělává, aby se stal uvědomělým a platným budovatelem socialismu.

- Pionýr je pracovitý. Ctí každou práci, která přináší prospěch celku a účastní se jí podle svých sil. Především pomáhá rodičům.

- Pionýr pečuje o své zdraví. Dbá o svou čistotu a je otužilý, aby byl zdatným pracovníkem a obráncem své vlasti.

- Pionýr je ukázněný. Dbá rad svých rodičů, učitelů a vedoucích. Podřizuje se vždy vůli kolektivu.

- Pionýr chrání svou pionýrskou čest. Zastává pravdu, je čestný a odpovědný, není sobecký a jedná vždy spravedlivě. Váží si všech pracujících lidí.

- Pionýr je mladým hospodářem své země. Miluje přírodu, zachází šetrně se vším, co bylo vytvořeno lidskou prací. Chrání společný majetek a střeží jej před škůdci a nepřáteli.

- Pionýr je věrným a spolehlivým druhem. Pomáhá spolužákům a je přítelem malých dětí.

- Pionýr se připravuje vstoupit do řad členů ČSM. Bude proto vždy a všude vzorným pionýrem, aby byl přijat do ČSM, který sdružuje nejuvědomělejší mladé budovatele republiky²⁵.

Vstup chlapce nebo děvčete do Pionýrské organizace byl samostatný a závažný krok československého dítěte, pro dítě to znamenalo vstup do veřejného života. Příprava na slib trval asi dva měsíce. Za tuto dobu se dítě mělo naučit zásady

²⁵ Kniha vedoucího pionýrů, vydaných pro ÚV ČSM v Mladé frontě 1952, s. 46.

organizace do které chtělo vstoupit, významy hesel, pozdravů, vlajky pionýrů a v neposlední řadě se dítě mělo naučit smysl a význam mladého pionýra. Vstup do Pionýra byl považován za samozřejmou povinnost a byl odmítnut pouze těm nejzávadnějším. Nábor zajišťovali učitelé. Organizace učila pionýry slušnému chování, úctě ke svým rodičům a starším lidem. Akce pionýrů se orientovaly zejména ve městech. Zde pionýři pracovali na brigádách, jakými byly například sběr surovin (papír). Všechny tyto aktivity prováděli starší členové – pionýři pro jiskry a svazáci pro pionýry. Na všechno bylo dohlíženo ze „shora“.

Ke konci 60. let, v období pražského jara, se Pionýrská organizace začínala potýkat s velkým odchodem svých členů. Důvodem bylo především obnovení organizací, které do té doby byly zakázány. V organizaci zbylo méně jak 10% členů, a tudíž se organizace samovolně rozpadla²⁶. Po dvou letech v období normalizace se PO ČSM transformovala na Pionýrskou organizaci Socialistického svazu mládeže (PO SSM).

1.5 Socialistický svaz mládeže

Socialistický svaz mládeže byl jednotnou, dobrovolnou a společenskou organizací. Sdružoval ve svých řadách mládež Československé socialistické republiky, která se měla aktivně zasloužit o budování vlasti²⁷.

Socialistický svaz mládeže byl dobrovolnou organizací. To znamenalo, že členem SSM se mohl stát každý občan Československé socialistické republiky ve věku od 14 do 30 let, který souhlasil s posláním, cíli a pravidly organizace²⁸.

Organizace fungovala od roku 1970 do pádu komunistického režimu, tedy do roku 1989. Organizace byla spravována a řízena KSČ a byla nástupnickou organizací po zaniklém ČSM, který zanikl v roce 1968.

„Nedílnou součástí Socialistického svazu mládeže je Pionýrská organizace SSM, která na základě programu a cílů KSČ, tvořivou prací a zajímavou činností pěstuje a prohlubuje ve vědomí dětí city socialistického vlastenectví, proletářského

²⁶ KOLEKTIV AUTORŮ: Pionýrská encyklopedie, vydala Ústřední rada PO SSM v nakl. Mladá fronta, Praha 1978, s. 31.

²⁷ HORÁK, Karel. Socialistický svaz mládeže moje organizace. Mladá fronta, Praha 1975, s. 31.

²⁸ HORÁK, Karel. Socialistický svaz mládeže moje organizace. Mladá fronta Praha 1975, s. 32.

*a socialistického internacionalismu, napomáhá formování marxisticko-leninského světového názoru, vede k vytváření ušlechtilých morálních vlastností a připravuje tak pionýry ke vstupu do SSM*²⁹.

Socialistický svaz mládeže jako organizace dětí a mládeže byl samostatnou organizací. Vedoucím principem jeho výstavby byl demokratický centralismus, což znamenalo, že orgány SSM byly zvoleny zdola nahoru a byly odpovědné těm, kdo je volil³⁰.

Organizace a orgány SSM se při svých jednáních řídily kolektivním rozhodováním. Menšina se podřizovala většině a na všech jednáních muselo být více jak polovinu členů organizace. V SSM byly základní organizace, které byly vytvářeny v závodech, na stavbách nebo jiných pracovištích. Nejvyšším orgánem této organizace byla členská schůze, v období mezi členskou schůzí řídil chod výbor základní organizace.

Ve městech a velkých obcích, kde bylo více základních organizací, se mohly se souhlasem OV SSM tvořit městské (místní) výbory. Jejich úkolem bylo pomáhat OV SSM a sjednocovat zájmy členů. Okresní organizaci tvořily všechny základní organizace SSM v okrese³¹.

Krajské organizace v ČSR tvořily územní organizaci SSM v České socialistické republice. Krajské organizace v SSR tvořily územní organizaci SSM ve Slovenské socialistické republice. Nejvyššími orgány byly republikové sjezdy. Ty řídily krajské výbory, českou a slovenskou ústřední radu PO a zabezpečovaly usnesení sjezdů SSM.

Socialistický svaz mládeže byl tvořen územními republikovými organizacemi v ČSR a SSR. Nejvyšším orgánem SSM byl sjezd svolávaný ústředním výborem SSM, který se zpravidla konal každých pět let.

²⁹ Stanovy Socialistického svazu mládeže.

³⁰ KOLEKTIV AUTORŮ: Pionýrská encyklopedie, vydala Ústřední rada PO SSM v nakl. Mladá fronta, Praha 1978, s. 47.

³¹ S výjimkou organizace SSM v armádě.

Slib člena Socialistického svazu mládeže: „*Stávám se členem Socialistického svazu mládeže, abych svou prací a svým životem přispěl k budování a obraně socialistické vlasti*“³².

Podle stanov vydané Socialistickým svazem mládeže v roce 1970 byl každý člen povinen splňovat tyto zásady:

a) Být aktivním členem jedné ze základních organizací SSM. Iniciativně se podílet na práci a všestranném rozvoji činnosti své základní organizace, přispívat k prohloubení ideové, organizační a akční jednoty SSM;

b) plnit úkoly vyplývající ze Stanov SSM a usnesení orgánů SSM, osvojovat si marxistickoleninský světový názor, seznamovat se s politikou a cíli Komunistické strany Československa a tvořivě se podílet na jejich uskutečňování;

c) osvojovat si vlastnosti, socialistického člověka, milovat svoji vlast - Československou socialistickou republiku, být příkladem v práci, učení a při obraně socialistické vlasti;

d) svými postoji a jednáním získávat pro cíle a postání SSM další mladé lidi, prosazovat kázeň a uvědomělou disciplínu, nové pokrokové metody a myšlenky urychlující vývoj socialistické společnosti;

e) upevňovat internacionální vztahy s mládeží SSSR a zemí socialistického společenství, s pokrokovou mládeží celého světa, přátelství mezi národy;

f) zvyšovat svou politickou a odbornou přípravu pro práci a život v rozvinuté socialistické společnosti, všestranně rozvíjet své duševní a fyzické schopnosti;

g) uplatňovat a rozvíjet kritiku a sebekritiku;

h) platit stanovený členský příspěvek a pečovat o svůj členský průkaz³³.

Součástí Socialistického svazu mládeže byla i nadále Pionýrská organizace Socialistického svazu mládeže. Hlavní činností Socialistického svazu mládeže bylo připravovat mládež na budoucí život a vychovávat lidi, kteří budou aktivně v socialistické společnosti. Byly pořádány různé brigády v zemědělství (chmelové

³² Stanovy Socialistického svazu mládeže.

³³ Stanovy Socialistického svazu mládeže.

brigády přes letní prázdniny) a stavebnictví. To mělo přimět děti, aby si uvědomily, že jsou užitečným členem společnosti. Hlavním záměrem bylo, aby mládež nemrhala svůj volný čas a aby na mládež nepůsobily nevhodné výchovné vlivy.

SSM se snažil, aby základní prací oddílu byla kolektivní práce pro společný užitek. Podle organizace bylo nutné, aby si družina či oddíl stále vytyčovaly a řešily úkoly společné práce, ať už šlo o cokoliv.

Členství v Socialistickém svazu mládeže mohlo být ukončeno – vyřazením z evidence, což v praxi znamenalo, že pokud se jedinec nepřipojil do organizace po dosažení 30 let, nemohl se stát členem. Dalším důvodem bylo zrušení členství z vážných důvodů, které členovi neumožnili po více jak půl roce plnit povinnosti, které vyplývaly ze stanov SSM. Posledním důvodem bylo vyloučení z vědomého poškozování cti a zájmů SSM. O vyloučení rozhodovala členská schůze základní organizace.

Po sametové revoluci v listopadu 1989 Socialistický svaz mládeže postupně zanikl a jeho majetek byl převeden na stát. Převedení majetku však proběhlo za nejasných právních podmínek a majetek stát věnoval do Fondu dětí a mládeže. Dále byl majetek SSM rozdělen mezi nové mládežnické organizace, které do té doby neexistovaly nebo do organizací, které byly zakázány (Junák). Pionýrská organizace spolu se SSM nezaniká a opět funguje, ovšem už podle jiných stanov.

2 Mládežnické organizace na Kutnohorsku 1948–1989

2.1 Poválečná situace v Kutné Hoře

Kutná Hora měla jako několik měst štěstí, že se vyhnula bombardování. Nebyla tedy tolik zdecimovaná a obnova města nebyla nijak zvlášť těžká. Po válce se opět obnovují mládežnické organizace, které byly zakázány, tedy Sokol a Junák. Vedení města se snažilo z Kutné Hory vybudovat regionální školní středisko, a proto se rozhodla pro obnovu škol a školních pozemků. S tím souvisí i fakt, že Kutná Hora v roce 1945 mohla nabídnout výběr ze čtyř základních škol, ze dvou gymnázií a jednoho stredoškolského učiliště³⁴.

Po „Vítězném únoru“, stejně jako ve většině městech, je i v Kutné Hoře většina mládežnických organizací zakázána nebo přísně hlídána. Vzniká zcela nová a jediná organizace, a to Československý svaz mládeže. Ten vzniká na začátku března 1948 a hned v březnu zaujímá vedoucí pozici, kdy začíná podnikat kroky k posílení svého vlivu a rozšíření organizace. Nastává silná propaganda a svaz se snaží o masový příjem členů do své organizace.

Hlavním prostředkem výchovy ČSM na počátku jeho působení byly politické kurzy. Už v roce 1949 vznikaly první politické školení, které měla mládeži umožnit studium marxismu a seznámit se se stanovami organizace. Hlavním záměrem svazu bylo, aby se mladí seznámili a poté identifikovali s idejemi socialismu. O rok později se začínají zakládat politické kroužky a školení, a to nejen v závodech, ale také uvnitř organizace pro členy svazu.

Součástí Československého svazu mládeže Kutná Hora byla i zde Pionýrská organizace. Ta začala působit v roce 1950, a to za spolupráce tajemníka okresního výboru ČMS. Z malých začátků vyrostla mohutná okresní Pionýrská organizace, která sdružovala více jak 2000 členů. Pionýrské skupiny byly založeny na školách v kutnohorském okrese. Podílely se na celostátních akcích (bagry pro Koreu³⁵ nebo

³⁴ Oproti tomu Kolín, který měl dvakrát více obyvatel, mohl nabídnout „pouze“ gymnázium jedno a 3 základní školy.

³⁵ Státní okresní archiv Kutná Hora (dále jen SOKA) - SOKA, SSM - OV Kutná Hora, Zápisy ze schůzí POV + zprávy 1949 – 1964, i. č. 64, nestr.

pomoc obětem maďarské kontrarevoluce). Pionýři také prováděli protipožární hlídky a sbírali odpadové suroviny³⁶.

Každé dva roky se konala Pionýrská olympiáda. Tu zajišťovala zvláštní samostatná komise ze zástupců OV ČSM. Olympiáda se skládala z několika disciplín, jako například kopaná, plavání, běh míru nebo lehkooatletické disciplíny. Po vyhlášení výsledků olympiáda následoval průvod, kterého se zúčastnily všechny pionýrské delegace včetně vedoucích. Akce se zúčastnilo více jak 4 000 účastníků³⁷. Děti musely být v pionýrských krojích a vedoucí ve svazáckých košilích. Každá skupinka musela mít pionýrskou symboliku.

2.2 50. léta

Na začátku padesátých let je vliv Československého svazu mládeže je vyšší a vyšší, o čemž svědčí i fakt, že se počet členů ve svazu za rok svého působení zvětšil o bezmála tři tisíce³⁸. Hlavním důvodem tohoto nárůstu byla velmi silná propagace v základních a středních školách.

V roce 1951 se začínají organizovat a vytvářet nové prostory pro novou mládežnickou organizaci (Pionýr). Bylo potřeba vybudovat nový okresní pionýrský dům, který mohl zařídit potřebné věci k náboru instruktorů a dětí. Dům byl postaven ještě téhož roku, a to 29. dubna 1951. Byl vybaven novou knihovnou, která pořádala kroužek „čtení s dětmi“. Byla také zřízena nová pedagogická rada, která řídila chod pionýrského domu.

Mnoho lidí se hlásilo jako vedoucí pionýrských skupin, nicméně přicházely stížnosti seshora a mnoho instruktorů muselo být vyměněno. Ze skupin Československého svazu mládeže byli vybíráni vhodní kandidáti na funkci oddílových vedoucích³⁹. Stávající instruktoři byli tedy přeškolení a pro výběr nových kvalitních vedoucích se začaly organizovat akce na školách. Dalším

³⁶ SOkA, SSM – OV Kutná Hora, Zápisy ze schůzí POV + zprávy 1949 – 1964, i. č. 64, nestr.

³⁷ SOkA, SSM – OV Kutná Hora, Zápisy ze schůzí POV + zprávy 1949 – 1964, i. č. 64, nestr.

³⁸ SOkA, SSM – OV Kutná Hora, Zápisy ze schůzí POV + zprávy 1949 – 1964, i. č. 64, nestr.

³⁹ SOkA, SSM – OV Kutná Hora, Historie Pionýrské organizace na Kutnohorsku očima pamětníků 1984, i. č. 64, s. 4.

problémem byl nábor pionýrů. Ten byl sice masový, ale přece jen výběrový. Několik členů rady začínalo být výrazně nespokojeno s činností okresní Pionýrské rady.

Další Pionýrské skupiny vznikaly postupně na ostatních školách na okrese. Nejdříve v Golčově Jeníkově, dále ve Vrdech a Zbýšově. Skupiny již byly zakládány bez promítání filmu, nejčastěji před děti předstoupili členové okresní pionýrské rady a seznámili je s posláním nové organizace. Závěrem besedy byl pohovor s přihlášenými členy nových oddílů⁴⁰.

Kolem roku 1955 si pionýři získali popularitu, a to zejména výrobou modelů kluzáků a papírových balonů na teplý vzduch. Pionýři se od založení organizace aktivně podíleli na akcích a oslavách politického dění. Zásahu na tom měly, jak děti, tak především aktivní vedoucí, které do svoji role byli aktivně zapáleni.

V polovině padesátých let jsou vidět první problémy s organizací skupiny. Někteří členové OV se dostatečně nepodíleli na organizační činnosti nebo se vůbec na jednotlivé schůze nedostavovali. ČSM existovala pouze na placení členských příspěvků. Jako výsledek tohoto stavu se zde vyskytovaly i situace, kdy členové odmítali členské příspěvky platit⁴¹. Výsledkem bylo, že některé závodní organizace svoje schůze svolávaly zřídka, některé vůbec. To se samozřejmě nelíbilo krajskému výboru KSČ, který pak do Kutné Hory poslal své lidi, aby tuto situaci napravili a vyřešili.

Hlavním úkolem svazáckých organizací na učilištích bylo pomáhat při výchově nové generace dělnické třídy, pomáhat odstraňovat nekázeň apod. Tyto úkoly však nebyly plněny. Byla porušována zásada dobrovolnosti, různé svazácké akce organizovali vychovatelé, nikoliv však žáci. Žáci byli pasivní a neměli zájem o práci. Celoučilištní výbory se nescházely a tak byla prakticky členům ČSM vzata možnost vyjádřit se k práci. Z toho vyplývá i nedostatečná práce ČSM o pionýrskou organizaci a nedostatečné práce vedoucích. Děti nebyly soustavně připravovány ke

⁴⁰ SOkA, SSM – OV Kutná Hora, Historie Pionýrské organizace na Kutnohorsku očima pamětníků 1984, i. č. 64, s. 6.

⁴¹ Kutná Hora ve 20. století – 2.díl [dokumentární film]. Režie Bohuslav Kučera. Československo, 1968.

vstupu do svazu. Nijak tomu neprospěla ani jednorázová akce osmých tříd do ČSM s názvem „Hurá“⁴².

Aby se rozšířil počet aktiv a zvýšil podíl veřejnosti rozvíjení činnosti PO, zvažuje ÚV o přikročení k vytvoření pionýrských rad. ČSM se snažil, aby mládež svůj volný čas trávila v organizovaném prostředí. Mládež má vedle školy a práci v dílnách spoustu volného času a ten se právě ČSM snažila využít v jejich prospěch⁴³. Organizovala nové taneční, pěvecké nebo herní kroužky. Dále se svaz snažil vybudovat vlastní budovu (klubovnu), kde by se mládež scházela a trávila čas se svými vrstevníky.

V dubnu téhož roku vydal svaz desetiletou výroční zprávu. Ve zprávě se hlavně zaobíral mírem, který ČSR získala osvobozením Rudou armádou SSSR. Rozvinula se mohutná závazková kampaň, ve které se všichni pracující zavazovali, že splní svoje úkoly předčasně. Do této kampaně byly zapojeny i svazácké organizace a jednotliví příslušníci ČSM⁴⁴.

ČSM byl ideologií, který se odrážel od 50. let, díky čemuž byla organizace velmi komunistická a ve svých řadách měla silně ideologicky přesvědčené lidi. Svaz často pořádal náборы na základních a středních školách, kde přesvědčovaly studenty, aby se k nim přidaly. Do svazu se často přihlašovali zapálení komunisté nebo lidé, kteří byli z chudších rodin. Přijetí do organizace pro ně znamenalo lepší budoucnost, než kterou by měli, kdyby do svazu nevstoupili. Často se také stávalo, že svaz přesvědčoval děti, které byly velmi podprůměrné. Proto nebylo výjimkou, že svaz ve svých řadách sdružoval velmi primitivní jedince. Důvod byl jednoduchý, ve svých řadách stačilo mít silně ideologicky přesvědčeného člověka, který své ideologii bude věřit a bude ji hlásat dál. Členství v ČSM bylo předpokojem do KSČ. Lidé často odcházeli do strany, a to z vlastního přesvědčení. Svaz vybraným členům poskytoval jisté výhody. Jednou z výhod byly zimní a letní rekreace. Lidé, kteří dosahovali

⁴² SOKA, SSM – OV Kutná Hora, Zápisy ze schůzí POV + zprávy 1949 – 1964, i. č. 64, nestr.

⁴³ Kutná Hora ve 20. století – 2.díl [dokumentární film]. Režie Bohuslav Kučera. Československo, 1968.

⁴⁴ SOKA, SSM – OV Kutná Hora, Zápisy ze schůzí POV + zprávy 1949 – 1964, i. č. 64, nestr.

nejlepších výsledků, byli vybíráni, aby se těchto rekreací zúčastnili. Děti většinou dostávaly sladkosti a pochvaly, které jim napomohly v budoucnu.

2.3 60. léta

V roce 1960 se na Kutnohorském okrese slaví desáté výročí od založení Pionýrské organizace. Pionýrské oddíly byly zakládány i na malých jednotřídních školách.. Byla ustanovena Okresní Pionýrská rada, která pomocí svých komisí řídila činnost v okrese. Práce dětí byla zaměřena především na veřejně prospěšnou práci, sběr odpadků a odpracování určitého počtu brigádnických hodin. Na prosperujících skupinách byla zakládána pionýrská hospodářství, kde se pionýři učili, jak pracovat v zemědělství. Peníze, které pionýrům zajišťoval prodej králíků a vajec, zajišťovaly činnost pionýrské skupiny. Byly z nich hrazeny výlety a pionýrské tábory⁴⁵.

U příležitosti desátého výročí založení se v Praze konala velká slavnost a Prahou procházel průvod pionýrů před tribunou státních orgánů. Z Kutnohorského okresu byl vyslán speciální vlak s dvěma tisíci pionýry⁴⁶.

V roce 1962 byl zřízen klub knihovny „Máj“ v rámci jehož bylo uspořádáno již několik besed. V klubu se měly konat literární a hudební večery. Jeden z důvodů byl, že mládež svůj volný čas netrávila pohromadě a svaz byl značně s touto situací nespokojen⁴⁷. Nikdo zde však nebyl, kdo by mládež organizoval, a proto se svaz snažil někoho takového najít. Vybíral si především zkušené vedoucí pionýrských nebo svazáckých organizací, kteří měli s oddílem dobré výsledky a byli „správně přesvědčení“.

V březnu v roce 1964 se ČSM rozhodl o vybudování nového kulturního domu v Kutné Hoře. Do té doby se mládež scházela v menších klubovnách po okrese nebo v letním období venku. Dům měl přispět k tomu, aby děti svůj volný čas chtěly trávit pohromadě a také, aby v zimních měsících nemusely jezdit po okolních vesnicích. Se stavbou kulturního domu pro děti a mládež se začalo v dubnu téhož roku. Na postavení domu se podílela Pionýrská organizace okresu Kutná Hora. Dům byl

⁴⁵ SOKA, SSM – OV Kutná Hora, Historie Pionýrské organizace na Kutnohorsku očima pamětníků 1984, i. č. 64, s. 18.

⁴⁶ SOKA, SSM – OV Kutná Hora, Historie Pionýrské organizace na Kutnohorsku očima pamětníků 1984, i. č. 64, s. 19.

⁴⁷ Kutná Hora ve 20. století – 2.díl [dokumentární film]. Režie Bohuslav Kučera. Československo, 1968.

postaven o rok později, v květnu 1965⁴⁸. Sloužil jako základna PO a nabízel řadu kroužků pro využití volného času mládeže. Otevření domu sloužilo také jako propagační akce ke vstupu do pionýrské organizace. Akce se zúčastnilo několik stovek lidí a zapříčinilo příchod několika novým členům. Dům stojí dodnes a nabízí několik kroužků pro děti a mládež.

Lidé se začínají vracet k národním tradicím a obnovují vztahy s Evropou. Na změny politické atmosféry mělo především vliv sblížení se západní Evropou. Lidé zde začínali poznávat rozdíly mezi vyspělou západní civilizací a socialistickou realitou. Začínají žít spotřebním způsobem života a zvyšuje se poptávka po spotřební elektronice.

Změny začala zaznamenávat i mládež. Ta se začínala zajímat o vše, co přicházelo ze západu. Venku na lavičkách nebo v nově vzniklých klubech se začal hrát rock n'roll. Vznikaly bigbeatové kapely, nosily se dlouhé vlasy a americké džíny. Toto vše signalizovalo, že mládež nechce poslouchat ideály SSM, ale chce žít podle svých ideálů.

V březnu 1968 se situace v ČSM Kutná Hora rapidně zhoršila. Jedním z důvodů také bylo pražské jaro, které v tomto roce začalo. ČSM se snaží svojí činností zlákat více lidí. Práci se snaží hlavně orientovat na zájmovou činnost, o kterou by měli mladí lidé zájem. Hlavní problém byl ten, že mladí lidé se nechtěli připojovat do mládežnických organizací, které existovaly, ale vstupovali do organizací, které se v roce 1968 začínají opět obnovovat. Nejoblíbenější organizací na Kutnohorsku se stává Junák, který svou činnost obnovuje v dubnu 1968. Do organizace se za dva měsíce připojilo více než tři tisíce dětí⁴⁹.

2.4 Rok 1968 a konec ČSM

Rok 1968 byl rokem změn. Pionýrské organizaci byla udělena autonomie. Situace se tedy vyvíjela jinak než by ČSM předpokládal. Proběhlo několik besed a setkání svazu, který se rozhodl tento problém řešit. Schůze se konaly každé dva měsíce a svaz se na těchto schůzích snažil řešit zejména autonomii PO. V dubnu 1968 předalo řízení příslušných typů organizací pravomoci okresním radám. O dva měsíce

⁴⁸ SOKA, SSM – OV Kutná Hora, Zápisy ze schůzí POV + zprávy 1949 – 1964, i. č. 64, nestr.

⁴⁹ SOKA, SSM – OV Kutná Hora, Zápisy ze schůzí POV + zprávy 1965 - 1968, i. č. 64, nestr.

později se rozšířilo předsednictvo OV ČSM a pověřilo jej navázat kontakty s nově se vytvářejícími se organizacemi⁵⁰. Dalším úkolem bylo vypracovat přijatelné formy sdružování mládeže a dětí. Svaz měl respektovat snahu osamostatnění jednotlivých organizací.

Situace se pro ČSM nevyvíjela dobře. Tomu napomohly i dubnové akce, které se v roce 1968 uskutečnily. Na začátku dubna se konala manifestace studentů SVVŠ Kutná Hora a SPŠ Kutná Hora⁵¹. Jejich hlavním požadavkem bylo vytvoření nové samostatné studentské organizace. Po této akci nastala složitá situace i na SPŠ v nedalekém městě Čáslav.

V červnu se připravovala úseková konference středoškoláků. Situace se od dubna postupně zlepšovala, byly navazovány kontakty s představiteli studentského hnutí na SVVŠ Kutná Hora. Svaz se snažil hledat platformu pro neformální ideové a akční spojení mladé generace. Dále se v červnu sešla konference středoškoláků a učňů, kteří měli jednoznačné požadavky – samostatnost řízení, zastoupení v Národní frontě a přijetí vlastního programu⁵².

ČSM postupně vyhovovalo všem požadavkům studentů až se nakonec před červencovým zasedáním rozhodly pro dva faktory – uvolnit cestu pro vytvoření nových organizací a společně s představiteli těchto organizací hledat neformální sjednocení.

Všechno nasvědčovalo tomu, že ČSM a nově vytvořené mládežnické organizace se vzájemně domluví a budou spolu spolupracovat. Ovšem do celého záměru zasáhly velmi negativně události z 21. srpna 1968, kdy došlo k obsazení republiky cizími vojáky⁵³. Svaz se i přesto tuto událost snažil neustupovat a i nadále se snažil o realizaci předsrpnový záměr.

V dalším období došlo k mnoha jednáním na úsekových konferencích mezi závodními a vesnickými organizacemi ČSM, které se prakticky změnilo v ustavující

⁵⁰ SOkA, SSM – OV Kutná Hora, Zápisy ze schůzí POV + zprávy 1965 - 1968, i. č. 64, nestr.

⁵¹ SOkA, SSM – OV Kutná Hora, Zápisy ze schůzí POV + zprávy 1965 - 1968, i. č. 64, nestr.

⁵² SOkA, SSM – OV Kutná Hora, Zápisy ze schůzí POV + zprávy 1965 - 1968, i. č. 64, nestr.

⁵³ Kutná Hora byla obsazena vojáky z Polska.

konference nových organizací. Na této schůzi došlo ke vzájemným kontaktům a vyjasnily se otázky postavení nových organizací v Národní frontě⁵⁴.

Předsednictvo OV ČSM ukončilo svoji činnost svým zasedáním 21. listopadu 1968., kdy bylo podrobně informováno o přípravě kongresu. Následující měsíc se ještě konaly besedy, na kterých se celkově a závěrečně projednávala příprava okresního kongresu⁵⁵.

21. října došlo k oslavám 50. výročí vzniku Československé republiky. Slavnost se uskutečnila v parku pod Vlašským dvorem. U této příležitosti se uskutečnilo slavnostní položení základního kamene k pomníku J. K. Tyla⁵⁶. Celé akce se zúčastnily politické, státní a společenské složky ve městě. Ti měli zabránit případným protestům či násilným akcím.

2.5 Normalizace a konec 60. let

Po částečném uvolnění režimu a pražském jaru přichází normalizace. Normalizace je v Československých dějinách označení pro období po násilném potlačení pražského jara armádami Varšavské smlouvy. Ty na našem území pobývaly až do sametové revoluce, tedy do roku 1989.

Nebyli však postihnuti jenom prostí lidé. Potrestáni byli i lidé na těch nejvyšších místech v KSČ. Alexandr Dubček, tajemník ÚV KSČ, byl nahrazen 17. dubna 1969 Gustavem Husákem. Ten znamenal pro SSSR větší oddanost než-li Dubček, který se snažil o vytvoření socialismu s lidskou tváří.

Stejně jako v celém státě vzrůstala v Kutné Hoře občanská aktivita něco změnit, a to především způsob řízení města. Tehdejší předseda ČSM Josef Pavel byl nahrazen Jaroslavem Suchým. Oficiálním důvodem jeho odchodu bylo choré zdraví. Pravým důvodem však bylo, že pan Pavel byl moc „lidský“ a musel být vyměněn za někoho více prosocialistického. Většina předsednictva byla rozpuštěna a byli do něj zvoleni noví kandidáti, kteří měli posílit vliv SSM⁵⁷. Ti se zpočátku rozhodli, že

⁵⁴ SOkA, SSM – OV Kutná Hora, Zápisy ze schůzí POV + zprávy 1965 – 1968, i. č. 64, nestr.

⁵⁵ SOkA, SSM – OV Kutná Hora, Zápisy ze schůzí POV + zprávy 1965 – 1968, i. č. 64, nestr.

⁵⁶ Kutná Hora ve 20. století – 3.díl [dokumentární film]. Režie Bohuslav Kučera. Československo, 1975.

⁵⁷ JELÍNEK Jan a Lukáš PROVAZ. Historie Městského národního výboru Kutná Hora v letech 1945–1990. Kutná Hora: Kuttna, c2003, s.35.

vypracují vlastní Akční program města, který měl řešit nejdůležitější otázky města. Program byl předložen plenárnímu zasedání a byl schválen.

Organizace, které do té doby byly povoleny, byly opět zakázány (Junák a Juvena). Jedinou mládežnickou organizací, která na Kutnohorsku působila a nebyla zakázána, byl Vodácký svaz. Ten se zpočátku svazu nelíbil a chtěl ho zakázat, ovšem díky tehdejšímu předsedovi organizace K. Hlavatému, vodácký kroužek mohl nadále působit, pouze však pod hlavičkou Pionýrské organizace. Organizace byla zaměřená hlavně na pobyty v přírodě a sjížděly se řeky v Čechách a na Slovensku.

Nově vzniklá organizace se hned ze začátku snažila posílit svůj vliv, o čemž svědčí i fakt, že žáci I. ročníku středních škol museli vstupovat do svazu. Začaly vznikat třídní organizace, kde v čele stál celoškolský výboj SSM. Žáci se museli aktivně či pasivně podílet na nějakých akcích. Pasivními akcemi byly návštěvy kina, kde svaz promítal propagační materiály, aby v mladých probouzel sovětské nadšení. Tato aktivita však byla nutná pro doporučení ke studiu na vysoké škole. Aktivita dítěte se psala do přihlášky, kterou potvrzoval OV KSČ⁵⁸.

Jednou za půl roku se konalo celoškolské shromáždění ve velké aule, kde dětem a mladým přednášel některý z významných členů KSČ. Informoval žáky o úspěších KSČ a snažil se je motivovat k lepším výkonům na škole. Ředitel školy na závěr shrnul práci žáků za půl roku a přijal závazky na dalších šest měsíců. Organizace SSM se nacházely na všech středních školách a učilištích na Kutnohorsku. Největší organizace SSM byla na ČKD.

2.6 70. léta

V dubnu v roce 1970 se konalo dubnové zasedání stranických orgánů. Ti dokončovali normalizaci politických poměrů, vyhodnocovali stranické čistky a odvolávali z funkcí. Z funkce je například odvolán vedoucí tajemník OV KSČ Josef Vondrák nebo předseda ONV, doktor Petříček⁵⁹. Čistky probíhaly po celé období na všech stupních ve všech institucích a stranických organizacích KSČ a definitivně vyvrcholily na okresní konferenci, kde bylo jmenováno celé nové vedení.

⁵⁸ V přihlášce se uváděli příbuzní v zahraničí, politická aktivita rodičů atd.

⁵⁹ JELÍNEK Jan a Lukáš PROVAZ. Historie Městského národního výboru Kutná Hora v letech 1945–1990. Kutná Hora: Kuttna, c2003, s.34-35.

Na dění v KSČ navazovala i problematika mládežnických organizací. Byly provedeny velké změny v základních organizacích Federace mládeže. Za přítomnosti vedoucích představitelů OV KSČ se sešli všichni zástupci zájmových skupin mládeže Juveny, Studentské unie, Junáka a dětských organizací. Svůj konec již tušili skauti a některé mládežnické organizace, které vznikly na příliš demokratických principech. SSM nenavázal na dogmatické jednání svého předchůdce – ČSM, ale v politické rovině zůstal i nadále jako členská základna pro budoucí komunisty.

Do roku 1970 byla na Kutnohorském okrese pouze jedna mládežnické organizace, a to SSM. „Do roku 1970 jsme měli jen onu vlastní organizaci SSM, ale pak se nám to zdálo málo a ustavili i pionýrskou skupinu, tak abychom to, co jsme dělali a uměli, mohli předat někomu dál. Skupina se jmenovala Svazarmovec⁶⁰ a byla zaměřena na pěší a vodní turistiku“⁶¹.

Součástí SSM se stává jednotná dětská organizace Pionýrská organizace SSM, jejíž hlavním úkolem bylo usnadňovat KSČ působení na mládež základních škol. Vznikla v lednu 1970 a byly do ní přesunuty oddíly z mládežnických organizací, které byly zakázány. PO SSM měla významné a nezastupitelné místo v systému socialistické výchovy. Organizace však vzhledem ke své funkci nebyla pouhou výchovnou institucí. Sdružovala děti za účelem uplatnění jejich vlastních zájmů. Jako výchovný činitel nebyla Pionýrská organizace univerzální. Neřešila všechny úkoly, které měly rozvíjet osobnost, ale soustředila se pouze na ty, které odpovídaly její funkci. Patřil sem zejména kolektivismus a pracovitost ve spojení s komunistickou politickou ideou.

Každé léto pořádala PO pionýrské tábory pro děti. První tábory, které pionýři podnikli, se nesly ve skautském duchu. Zpočátku nebyla v organizaci žádná ideologie a vycházelo se ze skauta, který byl v té době opět zakázán. Až v pozdějších letech nastala silná ideologie a organizace začala fungovat podle nových stanov. Tábory se konaly především v pohraničí, v Krušných Horách, vybraní jedinci pak jezdili do zahraničí, a to především do Polské lidové republiky⁶².

⁶⁰ Spolupráce se Svazarmem.

⁶¹ Rozhovor s narátorem M. H., r. n. 1956, bytem Kutná Hora, 28. února 2019, archiv autora.

⁶² SOkA, SSM – OV Kutná Hora, Historie Pionýrské organizace na Kutnohorsku očima pamětníků 1984, i. č. 64, s. 23.

Jednou z prvních činností nově vzniklého orgánu – SSM, bylo mezinárodní setkání zemědělské mládeže socialistických zemí. Na radnici přítomné zástupce mládeže přijal místopředseda MěNV. Mládež se zapojila do soutěže Hnutí mistrů zítřka, která v té době probíhala na Kutnohorsku v oborech mechanizátor a pěstitel⁶³. Vedle exkurzí do zemědělských závodů byla organizována řada odborných přednášek a probíhala i výměna zkušeností, zejména se zahraničními partnery.

Nezastupitelnou část kultury ve městě představovaly závodní kluby. Mezi největší patřil ZK SVA, který působil v budově U Anděla. Činnost klubu byla všestranná. Ve spolupráci s tanečními mistry se organizovaly taneční kurzy pro mládež⁶⁴. Do kultury se začíná zapojovat i SSM. Organizuje první koncerty nově vzniklých beatových skupin. I přes počáteční opatrnost cenzorů dostává tato hudba na okrese zelenou. V roce 1971 ve Vlašském dvoře v Kutné Hoře vystoupil například Waldermar Matuška.

Velký podíl na organizování volného času mladých měly závodní kluby ROH, především Praga, Kavalier a Sázava, z nichž si zájemci mohli vybrat z velkého množství kroužků. Nejsnazší výchova byla s učni. Ti byli soustředěni v odborných učilištích a jejich výchova a využití volného času bylo pevně zakotveno. V některých závodech se branná výchova uskutečňovala nepravidelně. Podle SSM byla branná výchova jednou z cest, jak využít volný čas mladých lidí⁶⁵. Zvláštní pozornost věnovali učňům, kteří končili učňovská léta a nastupovali do nových pracovišť. Aby se mladý dělník rozvíjel, svaz jim uděloval svého patrona – staršího a „správně přesvědčeného“ dělníka, který se měl starat o jeho další politický a odborný růst.

V dubnu v roce 1971 zaznamenává kulturní sféra ve městě významnou událost. Otevírá se zde první veřejné amatérské kino v Československu. Slavnostního otevření se účastnili představitelé okresu a kraje a předseda SSM. Myšlenku stálého kina amatérských filmů si kutnohorští přivezli od kolegů z Polska. Kino mělo

⁶³ Kutná Hora ve 20. století – 3.díl [dokumentární film]. Režie Bohuslav Kučera. Československo, 1975.

⁶⁴ Kutná Hora ve 20. století – 3.díl [dokumentární film]. Režie Bohuslav Kučera. Československo, 1975.

⁶⁵ Svoboda: časopis Komunistické strany v Československu, --Kladno: Komunistická strana, Československa, 1922 – 1990. Studijní materiál X7/333 (články o Kutné Hoře), 1973.

kapacitu 120 míst a stalo se zároveň audiovizuálním zařízením pro SPŠ⁶⁶. Diváci zde měli možnost shlédnout veškerou československou amatérskou filmovou tvorbu a i některé snímky ze zahraničí. Důvodem bylo, že se netočilo tzv. do šuplíku, ale byla možnost veřejné prezentace. SSM amatérské kino toleroval, neboť kino bylo pod „hlavičkou“ svazu. Amatérské kino také točilo propagandistické snímky, které byly dělány na zakázku SSM. Prostřednictvím kultury se měla formovat nová morálka mladých lidí.

Normalizační atmosféra vynáší po rezignaci generála Ludvíka Svobody do prezidentského úřadu Gustava Husáka. Ten 18. dubna v roce 1972 navštěvuje ve funkci generálního tajemníka ÚV KSČ obec Suchdol – nedaleko Kutné Hory⁶⁷. Byla to ojedinělá a zároveň jediná návštěva takto vysoce postaveného představitele KSČ na Kutnohorsku.

SSM se i po třech letech svého působení snaží být velmi aktivní. Na Kutnohorsku se tedy začíná vydávat nový deník – Svoboda. Ten za začátku odebírají pouze funkcionáři OV. V roce 1973 však tiskovinu musejí odebírat všichni žáci střední průmyslové školy. Zde se žáci mohli dočíst o událostech na Kutnohorsku, o výstavbách nových budov a o významných sovětských funkcionářích. *„Pamatují si, že nám Svobodu na škole zavedli a my jej povinně museli číst o hodinách. Důvodem byla pochopitelně propaganda a vzbudit v nás lásku k socialismu. V prvních letech to byla povinná „čtená“, v pozdějších letech však noviny nikdo nebral vážně a většinou skončily v koši“*⁶⁸.

V roce 1973 začala výstavba klubu mládeže. V akci Z ji stavěl brigádnický okresní výbor SSM ve spolupráci s MěstNV. Na výstavbě pomáhali studenti průmyslové školy, vojáci a mladí z průmyslových závodů. Zařízení pro mládež bylo dokončeno o dva roky později, tj. v roce 1975⁶⁹.

Svaz klubů mládeže byla organizace (SKM), ve které se dobrovolně sdružovaly všechny aktivní a životaschopně zájmové skupiny mládeže SKM byla

⁶⁶ Kutná Hora ve 20. století – 3.díl [dokumentární film]. Režie Bohuslav Kučera. Československo, 1975.

⁶⁷ Kutná Hora ve 20. století – 3.díl [dokumentární film]. Režie Bohuslav Kučera. Československo, 1975.

⁶⁸ Rozhovor s narátorem: O. J., r. n. 1948, bytem Kutná Hora, 1. března 2019, archiv autora.

⁶⁹ Svoboda: časopis Komunistické strany v Československu, --Kladno: Komunistická strana, Československa, 1922 – 1990. Studijní materiál X7/333 (články o Kutné Hoře), 1973.

součástí nové utvořené Federace mládežnických organizací. Posláním klubu bylo napomáhat činnosti a rozvoji jednotlivých skupin mládeže po všech stránkách. Do SKM mohly vstoupit zájmové skupiny mládež, nynější kluby, místní skupiny, vesnické organizace klubového charakteru a další. Svaz dával všem klubům v této organizaci zastoupení ve státoprávních orgánech formou volby svých členů jako poslanců do národních výborů.

I navzdory tomu, že Socialistický svaz mládeže byl nástupnickou organizací ČSM, vykazoval jisté rozdíly. Svaz zůstával stále politickým subjektem na školách, nicméně začal budovat vzdělávací centra pro děti. Organizace tedy nechtěla sdružovat jen primitivní jedince, kteří budoval ideologicky přesvědčení, ale chtěli děti a mladistvé vzdělávat.

V témže roce se také slaví desáté výročí od výstavby okresního domu pionýrů a mládeže. Ten dosáhl značného rozvoje, o čemž svědčí i fakt, že ročně se jeho kulturně výchovných akcí a soutěží zúčastnilo více jak 25 tisíc dětí⁷⁰. Děti zde mohly uplatnit své zájmy v technickém, přírodovědném či společenskovedním kroužku. Dům se významným pomocníkem Pionýrské organizace SSM. Ke kulturnímu životu ve městě přispívá i pěvecký sbor Plamínek, taneční či folklórní spolky.

V červnu roku 1975 v Kutné Hoře probíhají oslavy 30. výročí osvobození Československa Sovětskou armádou, jejíž vyvrcholením jsou Okresní tělovýchovné slavnosti. Na čele byli představitelé městských, okresní a stranických orgánů⁷¹. Poprvé se zde prezentovali také rodiče a děti ve společné skladbě. Základní a střední školy měli svou účast povinnou, naopak muži a ženy cvičili dobrovolně. Spartakiády se zúčastnili i příslušníci Československé armády – vojáci z útvaru v Chotusicích.

Socialistický svaz mládeže na Kutnohorsku politiku maximálně potlačoval. Organizace dělala pouze ty nejdůležitější akce, jakými byly například „Vítězný únor“ nebo Den pionýrů. *„My, kteří jsme byli na svazu a nebyli jsme komunisticky založení, jsme se hlavně snažili, abychom ty akce dělali dobře. Co mohu říci, tak ty akce jsme*

⁷⁰ Svoboda: časopis Komunistické strany v Československu, --Kladno: Komunistická strana Československa, 1922 – 1990. Studijní materiál X7/333 (články o Kutné Hoře), 1973.

⁷¹ Kutná Hora ve 20. století – 3.díl [dokumentární film]. Režie Bohuslav Kučera. Československo, 1975.

*dělali dobře, snad lépe než jinde. Na oko jsme se snažili zavděčit KSČ, ovšem navzdory všemu, to nikdo nebral moc vážně*⁷².

20. září 1975 se otevírá u kruhového objezdu za přítomnosti tajemníka OV KSČ Klub mládeže SSM, jak zní první oficiální název pro první zařízení pro mládež.⁷³ Ta si zde má krátit volný čas v kulturních a volnočasových aktivitách. Klub se stal zázemím i pro přehlídky a festivaly.

Celý rok 1975 byl bohatý na aktivitu občanů města. Stranické a státní orgány podpořily výstavbu budovy zimního stadionu, kde byla vyprojektovaná umělá ledová plocha. Další sportovní zařízení se hned v následujícím roce začalo budovat vedle areálu nové Sokolovny v Tyršově ulici. SSM se snažil o obnovu a vybudování nových sportovních a kulturních zařízení, kde by lidé a mládež mohli trávit svůj volný čas. Svaz se snažil, aby lidé svůj volný čas trávili právě zde, v nově vytvořených budovách.

V polovině sedmdesátých let se objevuje iniciativa občanů něco změnit, což se například projevilo vznikem dokumentu Charty 77. Impulsem pro vznik Charty byla Konference o bezpečnosti a spolupráce v Evropě. Ta se konala v roce 1975 v Helsinkách. ČSSR zde přijala body, která se zavázala dodržet. Hlavními body byly dodržování lidských a občanských práv (náboženské vyznání, svoboda projevu...). Vzniklá opozice se rozhodla vzepřít a sestavila dokument, ve kterém autoři poukazovali na nedodržení těchto přijatých bodů. Chartu 77 otiskly 1. ledna 1977 velké světové deníky a vzbudily velký ohlas. *„Rok 1977 pro nás nebyl tak zlomový. Charta u nás na okresech žádná nebyla, byla to spíše záležitost větších měst, jako je například Kolín. Pamatuji si pouze jeden případ, kdy Kutnohorák Stanislav Diviš založil kapelu Krásné modré stroje. Ta se rozhodla bojovat proti režimu a začala vystupovat se svými protisovětskými písničkami. Vystoupili dokonce i na Svobodné Evropě, což v té době byl vážné risk*⁷⁴.

Na podzim roku 1977 se konaly oslavy 60. výročí Velké říjnové socialistické revoluce. Oslavy byly v duchu velkolepých celostátních oslav, kterým režim všude uskutečňoval, přičemž se tomuto nevyhnula ani Kutná Hora. Průvody, slavnostní

⁷² Rozhovor s narátorem M. H., r. n. 1956, bytem Kutná Hora, 28. února 2019, archiv autora.

⁷³ Svoboda: časopis Komunistické strany v Československu, --Kladno: Komunistická strana Československa, 1922 – 1990. Studijní materiál X7/457 (články o Kutné Hoře), 1975.

⁷⁴ Rozhovor s narátorem: B. K., r. n. 1951, bytem Kutná Hora, 27. února 2019, archiv autora.

schůze, besedy a hlavně kulturní pořady probíhaly celý říjen a listopad, který se nazýval Měsícem Československo-sovětského přátelství⁷⁵.

Po roce 1977 se začal zvyšovat tlak na kulturu ve fungování společenské organizace, svaz začal prosazovat více výhod. „Pamatuji si, že SSM nám pořád předkládal různé akce, besedy, kulturní a divadelní akce a každé léto a zimu nás posílali na rekreace. Ti, kteří byli členy SSM měli tyto výhody a ti, kteří členy nebyli, žádné výhody nedostávali. Už tomu nebylo tak jako v minulých letech, kdy se na rekreace posílali jenom ti vybraní, ti nejlepší. Proto se stávalo, že lidé přicházeli do SSM s vidinou těchto výhod. Většina z nich ani nebyla komunisticky přesvědčená a do svazu šli čistě kvůli zisku a výhodám“⁷⁶.

Kolem roku 1980 už ale bylo jasné, že většina tento aparát pouze využívají a svaz nevěděl, co s tím dělat. Pravidla se velmi zpřísnila a začala se vyžadovat jakási sociasticko komunistická morálka. Svaz začal s kádrováním a už nebylo tak lehké se do organizace dostat. Byl vytvořen kodex mladého komunismu, který byl kopie biblického desatero, ovšem místo Boha zde byl komunismus.

I přes budování nových společenských a kulturních podniků, město jako takové chátralo. Nejhorší situace byla v městské památkové rezervaci, na jejíž obnovu chyběly stavební kapacity, které byly podřízeny kraji. V závěru volebního období se podařilo přesvědčit národní výbor Středočeského kraje, že péče o památky v jeho okrese, je jeho povinností. Poté výbor rozhodl, že do města bude přesunuta část kapacit celokrajských stavebních podniků. Díky tomu, se v Kutné Hoře podařilo rekonstruovat několik památkových domů a provést rekonstrukci Vlašského dvora⁷⁷.

2.7 80. léta

Roku 1980 se koná 35. výročí osvobození Československa sovětskou armádou a připravuje se okresní spartakiáda. Spartakiádní vystoupení se uskutečňuje na stadionu v Lorci. Spartakiády se účastnily stovky cvičenců, kteří 5 let na tuto událost trénovali.

⁷⁵ Kutná Hora ve 20. století – 4.díl [dokumentární film]. Režie Bohuslav Kučera. Československo, 1989.

⁷⁶ Rozhovor s narátorem: M. H., r. n. 1956, bytem Kutná Hora, 28. února 2019, archiv autora.

⁷⁷ JELÍNEK Jan a Lukáš PROVAZ. Historie Městského národního výboru Kutná Hora v letech 1945–1990. Kutná Hora: Kuttna, c2003, s.40.

Na počátku osmdesátých let byla znát už jistá demokratizace a svoboda. Přesto i nadále byla mládež přísně sledována a kontrolována. Bylo například zakázané nosit trička s anglickými nápisy a reklamami, dále byly zakázány dlouhé vlasy, a to hlavně, tam kde se chodilo do školy nebo na učiliště. Tento tlak povolil až v polovině osmdesátých let.

S přibývajícím věkem stárli i funkcionáři OV SSM. Ti začali být nahrazováni mladými lidmi, kteří o politiku nejevili žádný zájem. „*Vybavuji si, že do svazu často přijali někoho, s kým jsme chodili do klubů nebo do hospody. Většinou ti kluci nebyli ideologicky založení, ale měli vidinu dobré a slibné kariéry, a proto na to kývli*“⁷⁸.

Důvodem vstupu do SSM nebyl však jenom kvůli kariérnímu růstu. Kdo chtěl studovat na střední či vysoké školy, musel se politicky angažovat. V praxi to znamenalo vstup od organizace a dělat to, co svaz chtěl. Být členem v Socialistickém svazu mládeže znamenalo v podstatě ulehčení života. Členové se účastnili návštěv kin, bývali podpláceni zájezdy a slevami na zájezdy. I navzdory propagandě, však tuto organizaci málokdo bral vážně.

V roce 1983 se schází okresní konference KSČ, která v průběhu jednání odvolává po více jak 8 letech vedoucího tajemníka Jana Horáka. Na jeho místo přichází Evžen Štipák, který představoval novou generaci stranických aparátčků. Ten je vystřídán po oslavách prvního máje z roku 1982⁷⁹. Oproti minulým oslavám prvního máje ubylo alegorických vozů, propagace začínala šetřit, neboť na závody a organizaci začínaly dopadat ekonomické opatření strany a vlády. SSM se tento problém snaží vyřešit po svém. Lidé začínají pracovat i o víkendech a už nejsou tak často posíláni na rekreační dovolené a pobyty jako dříve. Také brigády, která SSM pořádá, už nejsou placené, jako tomu bylo na začátku osmdesátých let.

Demokratizace začíná být znát i ve svazu. SSM byl v čele zkoušení nových postupů, např. v Kutné Hoře se na konferenci pionýrských pracovníků svaz rozhodl o vytvoření tzv. sekcí, v nichž se diskutovalo jen v nějakých oblastech a poté se došlo k závěru. Nebylo tomu tak jako dříve, kdy se sedělo a poslouchaly se

⁷⁸ Rozhovor s narátorem: M. H. r. n. 1956, bytem Kutná Hora, 3. března 2019, archiv autora.

⁷⁹ JELÍNEK Jan a Lukáš PROVAZ. Historie Městského národního výboru Kutná Hora v letech 1945–1990. Kutná Hora: Kuttna, c2003, s.45.

schválené diskusní příspěvky. Každý funkcionář věděl, že doba se změnila a že režim se blíží ke svému konci, nikdo však nevěděl kdy.

V roce 1985 umírá generální tajemník ÚV KSSS Leonid Ilíč Brežněv. Smuteční tryzna se konala v kutnohorském Tylově divadle, za účasti nejvyšších funkcionářů SSM. Všichni pomalu začínali cítit, že se tento rok stává přelomovým v další existenci politického systému. Nicméně, jako tomu bývalo v minulosti, Kutná Hora stála tradičně stranou všech těchto událostí. K žádným přelomovým událostem na Kutnohorsku nedošlo a vše se nese v takovém „polokomunistickém“ duchu.

Svaz se i nadále snažil být aktivní, i přestože doba začínala být více uvolněná než před pár lety. Svaz se vše snažil dělat podle daných stanov, vnitru však začínal být více a více demokratický. Důvodem bylo, že doba již nenabízela zapálené komunisty, a tak nebylo výjimkou, že práci ve svazu dostávali lidé, kteří vstupem do SSM sledovali vlastní zájmy v podobě slibné kariéry. *„Myslím, že to bylo v roce 1985. My mladí jsme pořádali Rockfest pod Vlašským dvorem. Byl to festival, na kterém vystoupily hlavně kutnohorské rockové kapely. Už jsme všichni cítili, že doba je uvolněnější, vždyť před pěti lety bychom si o takovém festivalu mohli nechat zdát. Dokonce se to vše dělo pod patronací nejvyšších kulturních institucí – odborem kultury a Okresním kulturním střediskem“⁸⁰.*

O rok později vláda přijala nový zákon, který poprvé za bezmála 35 let povoluje vedle socialistické sféry podnikání zájemcům budovat si své soukromé živnosti. A tak se v Kutné Hoře začínaly tvořit první soukromé živnosti fotografů nebo soukromí restaurátoři⁸¹. Přesto i nadále převažuje socialistické podnikání, a to především z průmyslových podniků. Ty by se pochopitelně neobešly bez pracovních sil, a proto byla ve městě vybudována síť odborných učilišť.

V září 1989 se konaly přípravy na oslavy 700 let od názvu města Kutná Hora. Za účasti představitelů družebních měst probíhaly na Palackého náměstí kulturní akce. Vyvrcholením akce bylo slavnostní zasedání stranických a městských orgánů v Tylově divadle. Hlavní projev pronáší předseda MěV KSČ⁸². Nikdo při jeho

⁸⁰ Rozhovor s narátorem: O. J., r. n. 1948, bytem Kutná Hora, 1. března 2019, archiv autora.

⁸¹ Kutná Hora ve 20. století – 4.díl [dokumentární film]. Režie Bohuslav Kučera. Československo, 1989.

⁸² Kutná Hora ve 20. století – 4.díl [dokumentární film]. Režie Bohuslav Kučera. Československo, 1989.

slozech však netušil, že v takovém složení se přítomní sešli naposledy. Oslavy 700 let od názvu města Kutné Hory se vlastně staly poslední veřejnou akcí čtyřicetiletého období Komunistické strany a jejich orgánů v Kutné Hoře. Události příštího měsíce tomu daly jednoznačně za pravdu.

2.8 Rok 1989 a konec SSM

Blížilo se 50. výročí od událostech na Národní třídě 17. listopadu v roce 1939 a změny se začínají dít i v Kutné Hoře. O prvních projevech revoluce se dozvídají studenti gymnázia Jiřího Ortena v Kutné Hoře, kdy jim 20. listopadu přišel první leták. Okresní výbor socialistického svazu mládeže (OV SSM), byl také podle slov tehdejšího tajemníka OV SSM pro pionýrskou organizaci M. H. informován velmi brzy. „*Myslím, že první leták jsme dostali v úterý 21. listopadu 1989, který nás informoval o tom, že studenti z Prahy nám chtějí říct o událostech ze 17. listopadu*“⁸³. Strana de facto postupně zanikala, a tak se ředitelé škol rozhodli setkání uskutečnit.

SSM se tento problém snažil vyřešit zabráněním vstupu studentů do města. To se jim však nepovedlo, jelikož někteří kutnohorští studenti dorazili už dříve a mohli informovat a varovat své kolegy. Ti přijeli 22. listopadu a žádali o možnosti vstoupit mezi studenty a informovat je o dění na Národní třídě.

Studenti začali brát iniciativu do svých rukou. Na kutnohorském gymnáziu vyšli o přestávce na chodbu a začali protestovat proti komunistickému režimu a vyžadovali oficiální zrušení KSČ. Po přestávce vše skončilo a všichni se rozešli. Další přestávku však už většina studentů už vyšla před budovu školy a odmítla jít zpět do školy.

První stávkou zorganizoval tehdejší ředitel gymnázia Vladislav Slavíček. Nešlo však o oficiální akci. Studenti gymnázia se sešli pod Vlašským dvorem s pražskými studenty, kteří je seznámili s požadavky studentů. Začaly probíhat schůze vedení velkých podniků, které řešily otázku budoucnosti. Všechny podniky se nakonec po dlouhých poradách vyjádřily kladně ke změnám, které očekávají⁸⁴.

⁸³ Rozhovor s narátorem M. H., r. n. 1956, bytem Kutná Hora, 3. března 2019, archiv autora.

⁸⁴ Kutná Hora ve 20. století – 4.díl [dokumentární film]. Režie Bohuslav Kučera. Československo, 1989.

Kutná Hora v tomto ohledu předčila i mnohem větší města, jelikož se ve městě nacházel ústav nerostných surovin, který byl financován RVHP, což dokazuje, že se jednalo o nadnárodní podnik. Všichni zaměstnanci ústavu byli zakladatelé Občanského fóra na Kutnohorsku. Tito lidé zorganizovali první veřejnou manifestaci, a to 27. listopadu 1989 na Palackého náměstí, kde si vyslechli akční program OF a projevy zástupců⁸⁵. Šlo o velmi významnou akci, které se zúčastnili především studenti všech středních škol na Kutnohorsku. Ostatní lidé spíše stáli stranou, jelikož si všichni pamatovali období pražského jara a nechtěli se zaplést do problémů. Svaz se tuto demonstraci snažil vyřešit povoláním a nasazením lidových milic⁸⁶. Ti měli dohlížet nad akcí a popřípadě demonstraci rozehnat. K žádným rozbojům však nedošlo. Na demonstraci vystoupili i známí herci, jako byl například Pavel Zedníček nebo Tereza Brodská. Ti na pódiu informovali ostatní studenty s průběhem stávký v Praze. Na pódiu vystoupili i funkcionáři SSM, kteří zde mluvili o událostech ze 17. listopadu v Praze. Většina z nich tuto událost přivítala, jelikož si byli vědomi, že s komunistickým režimem je konec.

„Této demonstrace jsem se účastnil, tudíž si pamatuju veškeré details. Na náměstí bylo více jak pět tisíc lidí a všichni jásali a řvali, bylo to vážné neskutečné. Pamatuji si, že mne rodiče nechtěli pustit, protože se báli, že bych mohl mít problémy. Nikdo nevěděl, jestli bude s režimem konec nebo ne“⁸⁷.

Tak de facto končí mládežnické organizace na Kutnohorsku, které zde působily od roku 1948. SSM i PO SSM přešly během roku 1990 pod jednotnou hlavičku následnické organizace pracující pod Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Zaměstnanci dostali počátkem roku 1990 výpovědi s odstupným. Majetek, kterým organizace disponovala, byl převeden do majetku lidí České republiky. Řada funkcionářů SSM se díky svým zkušenostem a známostem prostřednictvím nově vznikajících stran a politických hnutí stala „novými politiky“. Pionýr se opět obnovuje a vzniká v lednu 1990, ovšem podle jiných stanov. Organizace funguje dodnes a je velmi oblíbenou. Věnuje se zejména turistické a táborské činnosti. Dále se zabývá výchovnou, vzdělávací a charitativní činností.

⁸⁵ Kutná Hora ve 20. století – 4.díl [dokumentární film]. Režie Bohuslav Kučera. Československo, 1989.

⁸⁶ Lidové milice byly dělnické bojové jednotky, které vznikly v roce 1948 rozhodnutím ÚV KSČ.

⁸⁷ Rozhovor s narátorem: O. J., r. n. 1948, bytem Kutná Hora, 1. března 2019, archiv autora.

3 ZÁVĚR

Sociální vývoj mládeže je náročným procesem. Jedinec si osvojuje nové společenské hodnoty, normy a vzorce chování, kterými se musí řídit. Mladý člověk je velmi ovlivněn společností, a proto se snaží dostat do sociální skupiny, kde může komunikovat se svými vrstevníky. Hlavním úkolem mládežnických organizací je jedince správně vést vhodnými metodami a poskytovat jim kvalitní využití volného času.

Vstup do mládežnické organizace má být dobrovolný. Dítě či mladiství by se mělo samo rozhodnout s kým chce být ve styku, s kým chce být v sociální skupině a s kým se chce rozvíjet. Historie však ukázala, že vstup do mládežnických organizací byl dobrovolně povinný. Dítě, které nechtělo do organizace vstoupit nebo se angažovalo v organizaci, která byla zakázána, se v budoucnu musela potáčet s mnohými problémy (nemožnost studovat na SŠ nebo VŠ).

V současné moderní době nabízí organizace škálu různých aktivit, mezi kterými si rodiče a děti rozhodně vyberou. Dítě by se mělo rozhodnout pro takovou organizaci, která ho bude bavit a naplňovat v jeho dalším vývoji.

Stát by měl vést mladé lidi k rozvoji a umožnit jim správný vývoj. Jak se dalo poznat z historie, pokud jsou děti vedeni správným směrem, lze je formovat podle ideálů daného politického zřízení. Mládežnické organizace jsou velmi důležitou složkou pro moderní společnost a budoucí generaci, a proto by se jim stát měl věnovat více než je tomu dnes.

Historie mládežnických organizací v Československé republice si prošel za bezmála čtyřicet let kritickým obdobím. Tyto organizace se v minulosti staly nástrojem extrémistických politických stran, a to v období druhé světové války (Protektorát Čechy a Morava) či Komunistického Československého státu. Proto také na ně bývá v České republice pohlíženo s jistým despektem.

Cílem bakalářské práce byla snaha o stanovení forem v rámci procesu volnočasové socializace dětí a mládeže. Práce zkoumala, jakým si organizace procházely vývojem a jak se na daném regionu lišily od předem daných stanov, které měly plnit.

Mládežnické organizace v Československu se od konce třicátých let 20. století potýkaly s problémy. V roce 1938 byly veškeré organizace zakázány a za Protektorátu fungoval pouze Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě. Po skončení války se mládežnické organizace začínají obnovovat, ovšem poválečné nadšení netrvalo dlouho. Po prvních poválečných volbách do parlamentu vítězí KSČ, která se snaží o centralizaci všech organizací. Organizace, které „nepomáhaly při tvorbě socialismu“ byly zakázány a vzniká jednotná mládežnická organizace, Československý svaz mládeže. Ta v ČSR působila do roku 1968 a v roce 1970 byla nahrazena Socialistickým svazem mládeže. Ten zde působil do roku 1989.

První kapitola bakalářské práce popisuje historii, strukturu a vývoj mládežnických organizací v Československu od roku 1948. Kapitola byla napsána s pomocí příruček a encyklopedií, které definovaly stanovy tehdejších organizací.

Druhá kapitola představuje historii mládežnických organizací na Kutnohorsku od roku 1948. Zkoumá, jakým si organizace procházely vývojem a jak se na daném regionu lišily od předem daných stanov, které měly plnit.

Kutná Hora měla jako několik měst v Protektorátu štěstí, že se za války vyhnula bombardování. Historické jádro tak zůstal nedotčené. Po druhé světové válce se ve městě začínaly obnovovat mládežnické organizace, které byly zakázány. Mezi nejoblíbenější organizace patřil zejména Junák a Sokol. Po „Vítězném únoru“ jsou tyto organizace zakázány a v roce 1948 vzniká v Kutné Hoře Československý svaz mládeže. Ten po svém vzniku organizoval nespočet propagandistických a náborových akcí, kdy se snažil děti a mládež přesvědčit ke vstupu do organizace. Hlavním úkolem svazu bylo vychovávat děti a mládež k marxisticko-leninskému názoru. V roce 1968 přichází pražské jaro, období částečného politického uvolnění v Československu. V témže roce se na Kutnohorsku začaly obnovovat mládežnické organizace a ČSM se potýkal s odlivem členů a tím de facto v roce 1968 zanikl. Poté přichází období normalizace, která se týkala i Kutnohorského okresu. Tehdejší předsednictvo OV bylo nahrazeno úplně novým předsednictvem a organizace jsou opět rušeny. V roce 1970 vzniká Socialistický svaz mládeže, nástupnická jednotná mládežnická organizace po zaniklém ČSM. Ta na Kutnohorsku působila do roku 1989.

Prameny k druhé kapitole tvoří zejména archivní prameny ze státního okresního archivu Kutná Hora a rozhovory s narátory. Archiválie byly zdrojem pro sestavení vývoje Československého svazu mládeže, struktury a problémy se kterými se svaz potýkal.

Rozhovory s narátory pak pomohly vyplnit „bílá místa“ a komparovat situaci v ČSR se situací na Kutnohorsku. Ze vzpomínek občanů města je patrné, že se Kutná Hora značně lišila od předem daných stanov. Narátoři například uváděli, že vstup do Socialistického svazu mládeže v 70. letech nebyl kvůli přesvědčení, nýbrž kvůli kariéře. Svaz se tento problém snažil vyřešit kádrováním a nastolením tvrdších podmínek při přijetí. Další rozdíly mohly být spatřovány ve špatné organizaci Pionýrské organizace. Ta měla často problémy s vedoucími, kteří byli nekvalifikovaní a museli být často proškolení a vyměňováni.

Závěrem lze říci, že mládežnické organizace na Kutnohorsku se značně lišily od předem daných stanov. ČSM i SSM se potýkali s vnitřními i vnějšími problémy, které však nikdo neviděl nebo nechtěl vidět, a tudíž se tyto problémy neřešily. Za čtyřicet let si město prošlo řadou změn. Dnes, po bezmála třiceti letech od pádu komunistického režimu, se výrazně se posunula ekonomická úroveň obyvatel, změnil se životní styl a výrazně se proměnila i tvář města. Dnes je z Kutné Hory krásné atraktivní turistické město, které nabízí vydatný kulturní zážitek.

Seznam použité literatury a pramenů

Prameny

Státní okresní archiv Kutná Hora:

f: SSM - OV Kutná Hora, Zápisy ze schůzí POV + zprávy 1949 – 1968

f: SSM - OV Kutná Hora, Historie Pionýrské organizace na Kutnohorsku očima pamětníků 1984

Soukromý archiv autora (rozhovory s narátory)

H., M., Kutná Hora 2019

J., O., Kutná Hora 2019

K., B., Kutná Hora 2019

Literatura

AUTORSKÝ KOLEKTIV. Kapitoly z dějin Pionýrské organizace v Československu. Praha: Mladá fronta, 1979. Kapitola IV. Pionýrská organizace 1955–1962.

JELÍNEK, Jan a Lukáš PROVAZ. Historie Městského národního výboru Kutná Hora v letech 1945–1990. Kutná Hora: Kuttna, 2003.

KNAPÍK, Jiří a Martin FRANC. Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948–1967. Praha: Academia, 2011.

HORÁK, Karel. Socialistický svaz mládeže moje organizace. Praha, Mladá fronta, 1975.

POKORNÝ, Vítězslav. Kronika 35 let budování jednotné dětské a mládežnické organizace v Československu. Vyd. 1. Praha, 1984.

PRŮCHA, Jan, Mareš, Jiří a Walterová, Eliška. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 1995.

ŘEHŮŘEK, Miloš: Spoločenské organizácie v socialistickom politickom systéme. Bratislava, Veda 1982.

SVATOŠ, Zdeněk et al. Pionýrská encyklopedie, vydala Ústřední rada PO SSM v nakl. Mladá fronta, Praha 1978.

ŠIMÍČEK, Vojtěch, ed. Mládežnické organizace politických stran v České republice. Brno: Masarykova univerzita, 1999.

KOLEKTIV AUTORŮ. Kniha vedoucího Pionýrů. Praha“ Mladá fronta, 1952.

Časopisy

Svoboda: časopis Komunistické strany v Československu, --Kladno: Komunistická strana Československa, 1922–1990. Studijní materiál X7/333 (články o Kutné Hoře). 1973, 1975.

Film

Kutná Hora ve 20. století – 3.díl [dokumentární film]. Režie Bohuslav Kučera. Československo, 1975.

Kutná Hora ve 20. století – 4.díl [dokumentární film]. Režie Bohuslav Kučera. Československo, 1989.

Jiné prameny

Stanovy Socialistického svazu mládeže.